

Uredja uredniški odbor — Odgovorni urednik Vlado Vodopivec... Uredništvo: Kopitarjeva ul. 6 — Uprava: Kopitarjeva ul. 2...

Ni bilo še dovolj, da so nekateri šovinistični krogi v Rimu pred odhodom obeh italijanskih državnikov na razgovore v London...

Taka, Jugoslaviji sovražna junaštva so odmev na zopetno obujanje tristranske izjave o »vratni STO Italiji«.

Po izjavah naših voditeljev, ki so opozorili na škodljivost šovinistične gonje v Italiji in povedali, da za rešitev tržaškega vprašanja v takem ozračju ni časa...

Italijanski zunajni minister grof Sforza je po vrnitvi iz Londona izjavil, da je zadovoljen, da so v zahodnih državah znova potrdili tristransko izjavo.

njenj o tem vprašanju podrejena spoštovanju našega nacionalnega dostojanstva in naših vrhovnih koristi.

Milanski list »Corriere della sera« misli, da gre »za tekmo med Jugoslavijo in Italijo, kdo bo več vzdržal«.

Žilavi in vztrajni boj slovenskega ljudstva v coni A ter njegova trpljenja in žrtev polna zgodovina boja za združitev z matičnim narodom je dejstvo, ki ga ne morejo opreči iredentistične skomine...

OHRANITEV SVETOVNEGA MIRU je glavni cilj zunanje politike Jugoslavije

Lake Success, 21. marca (Tanjug). Društvo novinarjev, akreditiranih pri OZN, je naprosilo stalnega delegata FLR Jugoslavije v OZN dr. Aleša Beblerja, naj pred mikrofonom radijskega omrežja ABC razloži stališče Jugoslavije do današnjih prečihtih vprašanj.

Na vprašanje, ali misli Jugoslavija povabiti komisijo Združenih narodov za mirovno nadzorstvo, naj v Jugoslaviji preišče nevarnost, ki grozi Jugoslaviji od držav sovjetskega bloka, je dr. Bebler odgovoril: »Teja za sedaj ne mislimo.«

Nato mu je bilo zastavljeno vprašanje, ali obstoji možnost za prenehanje vojne na Koreji in kakšno je njegovo mnenje o izjavi generala Ridgwaya, poveljnika ameriške 8. armade, ki je pred kratkim rekel, da bi Združeni narodi elavili veliko zmago, če bi se vojna končala na 38. vzporedniku.

Izjava dr. Beblerja na vprašanja novinarjev akreditiranih pri Združenih narodih

smo že zelo dolgo in smo ga tudi razložili. Naš minister za zunanje zadeve Edvard Kardelj ga je razložil na zasedanju Generalne skupščine OZN v lanskem oktobru, ko so sile Združenih narodov napredovale proti severu in pri tem prvič prišle do 38. vzporednika.

Stalni delegat FLR v OZN dr. Bebler je nato odgovoril, da po njegovem mnenju nova svetovna vojna ni neizogibna. Trdno je prepričan, da bodo prizadevanja miroljubnih sil na svetu uspešna, in da bo zato mogoče ohraniti nedeljivi svetovni mir.

Ko je nato poudaril, da je ohranitev svetovnega miru poglavitni namen zunanje politike FLR, je dr. Bebler med drugim rekel: »Zavedati se moramo tega, da bi bila svetovna vojna najreakcionarnejši pojav, ki si ga moremo misliti, in sicer zaradi uničevanja človeških življenj in materialnih dobrin.«

TEKMOVANJE V POČASTITEV 10. OBLETNICE OF

Zmagovalci so prejeli prehodne zastave 10 OF Slovenije

V drugi polovici šestmesečnega tekmovanja v počastitev 10. obletnice ustanovitve Osvobodilne fronte se čedalje bolj stopnjuje tekmovalna vrnema delovnih kolektivov, osnovnih frontnih organizacij, mladinskih aktivov in aktivov drugih množičnih organizacij ter društev.

Med frontnimi organizacijami so se v mesecu februarju po svoji dejavnosti in po doseženih uspehih najbolj odlikovale osnovne organizacije OF: VOOF Hrastje pri št. Petru v okraju Postojna, VOOF Stožnici v okraju Ptuj in VOOF Zadobrova v okraju Celje-okolica.

Med sindikalnimi podružnicami pa so dosegle najboljše uspehe: delovni kolektiv tovarne »Iskra« v Kranju in delovni kolektiv podjetja »Pionir« v Novem mestu.

Izvršni odbor OF Slovenija izreka tem najboljšim organizacijam in delovnim kolektivom priznanje in jim podeljuje prehodne zastave kot zmagovalcem v šestmesečnem tekmovanju za mesec februar 1951.

Poleg teh najboljših organizacij in delovnih kolektivov pa so dosegle v pre-

teklem mesecu prav lepe uspehe tudi naslednje frontne organizacije: TOOF Jarše v rajonu Moate — MOOF Ljubljana, VOOF Jezersko v okraju Kranj-okolica, VOOF Zepovci v okraju Radgona, VOOF Stara vas v okraju Krško, VOOF Pliškoviča v okraju Sežana, VOOF Mačkovi v okraju Murska Sobota in VOOF Rogaska Slatina v okraju Poljčane.

Tem osnovnim frontnim organizacijam izreka IOOF Slovenije pohvalo za po-rtvovno delo in dosežene uspehe. Prav tako izreka pohvalo za trud in dosežene uspehe tudi sindikalnim podružnicam delovnih kolektivov: pošte I. v Mariboru, železniške kurilnice v Mariboru, šole v Pobrežju pri Mariboru, »Obutve« v Trzinu, rudnika Zagorje, ministrstva za ljudsko zdravstvo, kmetijskega posestva Podgradje pri Ljutomeru, »Save« Kranj, »Avtoobnove« v Ljubljani, trgovskega podjetja »Prehrana« v Ljubljani, mestnega vodovoda v Mariboru, javnega tozilstva v Mariboru, hotela »Union« v Ljubljani, Kartonažne tovarne v Ljubljani, »Mariborske tekstilne tovarne«, Tovarne umetnih brusov »Swatys« v Mariboru, Tobačne tovarne v Ljubljani in Tovarne pohištva v Duplicu.

Iz pisarne sekretariata IOOF Slovenije

Tako se vzgajajo naši mornarji

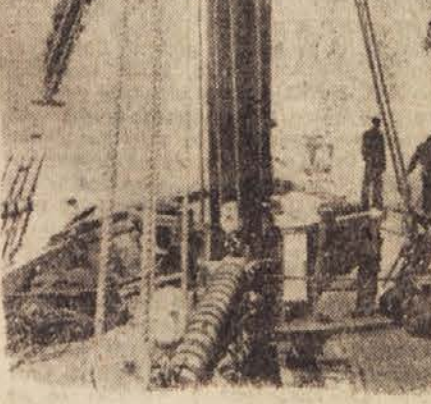
Iz pomorske šole v Piranu je odšlo na naše trgovske ladje že nekaj desetim brodarjev in navtičarjev. Ker služba na morju ni lahka, so šolanje lani nekoliko spremenili. Vsak gojenec mora najprej v pomorsko šolo, ki traja eno leto. V njej pridobe gojenci tisto znanje, ki je potrebno vsakemu mornarju. Ko šolo končajo, se za eno leto vkrcajo na naše trgovske ladje. To je preizkušnja. Življenje in delo na morju je drugačno kakor na »suhem«.

Prvo leto je morda najtežavnejše. Pomislite, v kratkem času se morajo gojenci naučiti delati več sto vrst različnih vozlov. To ni najtežavnejši predmet, to je res, toda dolgočasen pa kar dovoli. Stari izkušeni mornarji, ki uče gojence prepletati vrvi na vse mogoče načine, pravijo, da jim gre tudi to kar dobro izpod rok. »Dobri vozli« — varna ladjal-Lepa reč bi bila namreč, če bi se ladja od viharjem vremenu odtrgala od obale prav zaradi slabo narejenih vozlov.

Z velike trgovske ladje »Prozor« je poslal kapetan Buterin pismo, v katerem piše o bivšem gojencu šole. Tovariš

Stane Uršič, tako se piše, je dober strojnik, priden, sposoben, skratka kapetan ladje ve poročati o njem le najboljšo. Tudi morje prenaša, piše, in to je prav tako važno. Ni najboljši mornar tisti, ki mu valovi »razburjajo želodec«.

V mapi direktorja šole je kup takih pisem s številnih ladij, ki plovejo ob obali, pa tudi po svetu. Na ta pisma so v šoli upravičeno ponosni, saj dokazujejo, da gredo iz pomorske šole v svet dobri mornarji.

Robni pozdrav piranskih gojencev ob srečanju s šolsko ladjo »Jadranc«

Za hmelj z enega hektara dobimo vagon masti

Ljubljana, 21. marca. Za noben naš pridelek se na tujih trgih menda ne zanimajo tako, kakor za sloveči hmelj iz Savinjske doline. Savinjski hmelj pošilja zadruga »Hmezad« v Zalcu v lični zabojčki kupcem širom po svetu. Naš hmelj gre po Evropi, pa tudi v Ameriko, Afriko in Azijo.

150 ton hmelja je naročil te dni neki kupec z Dunaja, 200 ton bi ga rad imel neki kupec iz Londona. Dobila sta ga manj, ker ga ni dovolj. Toda s 150 tonami hmelja so žalski hmeljarji zopet precej pripevali k izpolnitvi trgovinskih pogodb z Avstrijo in Anglijo. Iz teh dveh držav dobivamo za naš izvoz nujno potrebne stroje in opremo za našo industrializacijo.

Za savinjski hmelj se zanimajo naku-povalci pivovarj v Finski, Švedski, ZDA, Kanadi, Abesiniji, Indiji in drugih državah. Cene na svetovnem trgu so ugodne. Za devize, ki jih dobimo za hmelj z enega hektara, lahko kupimo vagon masti ali poldrug vagon sladkorja. V našem hmelju je več lupolina in drugih za izdelovanje piva potrebnih snovi, kakor v najbolj znanih sortah češkega ali bavarskega hmelja.

S pridelovanjem hmelja se uspešno ukvarja hmeljarska zadruga »Hmezad« v Zalcu. Vojna in okupacija sta nam uničili precej hmeljskih nasadov, ki jih zdaj leto za letom obnovljamo. Kakovost savinjskega hmelja se bo še zboljšala, ko bo začel letos v celoti poslovati moderen inštitut za hmeljarstvo in ko bo na razpolago novo skladišče. Strokovnjaki inštituta že zdaj pridno delajo v laboratorijih, kjer proučujejo in preizkušajo najboljše možnosti pridelovanja hmelja. V toplih gredicah goje prve poizkusne sadike. Ze lani so križali več sort in tako so vzgojili novo sorto, ki daje desetkrat več strokov kakor dosedanje sorte. To sorto bodo še preizkušali tudi glede kakovosti plodov.

Hmeljarska zadruga bo letos povečala dosežanje hmeljske nasade za dobrih 400 hektarov. Največje preglednice dela našim hmeljarjem pomanjkanje hmeljev. Potrebujemo jih na stotine. Mnoga lesnoindustrijska podjetja gredo hmeljarjem na roko in jim rada pomagajo. Delavci gozdnega gospodarstva pri Lovrencu na Pohorju so jim napravili nedavno 70.000 hmeljev. Bolj rentabilne pa bi bile ne-

mara žične naprave za privezovanje hmelja, saj bi jih lahko uporabljali več kakor 12 let, kakor traja plodnost hmeljskega nasada.

V letošnjem povečanju hmeljskih nasadov bi lahko sodelovala tudi državna kmetijska posestva z najmanj 100 ha zemljišča. Čeprav je Savinjska dolina za hmelj najprikladnejša, državna kmetijska posestva Zovnek, Zaloše, Sempeter, Polzela in Marenberg še vedno pridelujejo žito, koruzo, krompir in podobno. Vrednost na hektaru pridelanega hmelja pa je na svetovnem trgu dvajsetkrat večja kakor vrednost pšenice z enake površine.

Okopavanje hmeljskih nasadov

Mac Arthurjeve čete vkrakale v Čungčon

Obstoji možnost, da so čete ponekod že prekoračile 38. vzporednik

Tokio, 21. marca (UP). Tanki ZN so v sredo zavzeli opuščeno sovražno oporišče Čungčon, 7 in pol milje od 38. vzporednika, ne da bi oddali kak strel. Druge patrole so se preko dneva brez odpora pomikale skozi zapuščeno deželo južno od vprednika. Nekateri patrole ZN so morda že prekoračile vzporednik. Po poročilih s fronte so je večina od 250.000 Kitajcev in Severnokorejcev že umaknila severno od meje. Severno od Seula so ameriške in južnokorejske tankovske enice zdale na težak sovražni ogenj, ki jim je zapril pot. Ednice so hotele udariti proti severu v smeri Uidžongbja ter po cestah, ki vodijo v severovzhodni smeri proti sovražnemu glavnemu mestu Fenjang.

Sile ZN na vzhodni obali so se približale vpredniku na 8 in pol milj. Po poročilu s centralne fronte so zavezniški tanki v sredo ob 12. uri 30 previdno privozili v Čungčon. Pred njimi so izvidnice ugotovile, da je sovražnik zapustil svoje poslednje veliko oporišče južno od vprednika. Tanki so se pomikali po glavni cesti. Ko so zasedli razbito mesto, niso oddali nobenega strela in zadeli na noben odpor. Pehota je sledila tankom in sredi popoldneva z večjimi silami okupirala mesto. Poročilo s centralne fronte javlja, da

so patrole ZN mnogo bolj napredovale kot ostale čete. Pravijo, da so nekatere, s tanki opremljene predhodnice verjetno že prekoračile 38. vzporednik. Predsednik Truman je pooblastil generala Mac Arthurja, da lahko, pošlje svoje sile preko stare meje med Severno in Južno Korejo, če bi se mu zdelo to potrebno.

Poročilo ugotavlja, da se je zavezniška linija ustalila vzdolj vrste postojank, od katerih ležijo nekatere 12 mil severno od vijugaste reke Han.

Associated Press poroča, da se je od začetka oboroženega napada na Korejo do danes številno oboroženih sil ZDA podvojilo.

Danes so uradno objavili, da imajo ZDA sedaj 2,9 milijona vojakov. Večina oseb, ki so bile mobilizirane v zadnjih 10 mesecih, so prostovoljci. Približno 250.000 ameriških vojakov je udeleženo pri vojni na Koreji, v Evropi pa je sedaj 97.000 ameriških vojakov.

Nova perzijska vlada

Teheran, 21. marca. Agencija France Presse poroča, da je bila sestavljena nova perzijska vlada s Husseinom Ali baba na čelu. Predsednik vlade bo obenem tudi minister za zunanje zadeve.

Sadovi kremeljske politike

Vse kaže, da informbirojski voz na vseh koncih močno škripa. V vzhodnih državah napenjajo kremeljski emisariji in opolnomočenci vse sile, da bi z izobčenji, aretacijami, procesi, preseljevanji, vstikami in podobnimi preizkušeni sredstvi spravili na kolena nepokorne in ucepili ljudstvo še večji strah. V Italiji in Franciji skušajo z neprestanimi čistkami, z neuhajnimi posveti in zdravljenji v Moskvi, z grožnjami in drugimi podobnimi oblikami »prepričevanja« zaustaviti razkroj, ki je načel tamšnje moskovske organizme. Vse to pa nič ne zaleže. Razvoj gre svojo pot, vse prilagajanje kremeljskih močtev in njihovih tujih pribočnikov ne more zaustaviti kolesa časa.

Enako se razmere tudi v drugih evropskih državah.

Tako je neki poslanec belgijskega parlamenta, ki je lani izstopil iz KP Belgije, nedavno objavil knjigo, v kateri žigosal voditelje belgijske partije, da so zgolj orodje voditeljev Sovjetske zveze. Tega pa ne misli samo nekdanji poslanec belgijske partije. Do tega prepričanja je prišla tudi večina članstva. Zato je belgijska partija, ki je štela po vojni okoli sto-tisoč članov, izgubila že 75 odstotkov letih, to se pravi, da jih ima samo še okoli 25 tisoč. Po vojni so imeli komunisti v belgijskem parlamentu 18 poslancev, na zadnjih volitvah so jih izgubili že deset.

Nič bolje se ne godi informbirojski podružnici na Holandskem. Volitve 1948. leta so dale komunistični partiji 57 poslanskih mest. Zadnje volitve pa so ji vzele 30 poslanskih mandatov. Naklada holandskih listov, glasil KP, je padla od 400.000 na 100.000 izvodov.

Ali pa na Švedskem. Na volitvah 1948. leta je dobila KP Švedske nad 400.000 glasov (11,2%), lani pa dobro polovico manj — 180.000 (5%). Drugače povedano: od 91 mandatov, ki jih je dobila švedska partija na prvih povojnih občinskih volitvah, jih ji je ostalo samo še 29.

V parlamentu Danske je bilo prej devet poslancev, članov KP. Zdaj so samo še trije, ker je na septembrskih volitvah lani izrazilo zaupanje vodstva danske partije 46.000 volivcev manj, kakor pred leti. Po vseh zahodnih tiska pa se je tudi tu pojavila v vodstvu resna kriza, ker so se našli ljudje, ki so že sili informbirojskih navodil. Podobno je na Norveškem, kjer je številno članstvo občutno padlo, razen tega pa so začeli siliti v vodstvu in izključevati vse, ki se upirajo »naspetom« iz Moskve.

Takšni so plodovi, ki jih tanje informbirojska politika v Belgiji, Holandiji in v skandinavskih državah. Ti sadovi kažejo, da poraja napadalnost sovjetskih birokratov in politika brezpopojne pokorščine Kremlju, tudi tu odpor, ki ga nihče ne more zlomiti, ker je tu odpor preprostih ljudi, delovnih množic. Lete pa vidijo, da ta politika ni v nobeni zvezi z načeli socializma.

Informbirojski delegati prosijo za azil

Skoraj ne mine teden dni, da ne bi diplomatski predstavniki katere informbirojskih držav zavrnili prošnjo, naj se vrne v državo, ki jo zastopa. Ta pojav je zaozel sedaj že tak obseg, da informbirojski voditelji resno razmišljajo, komu lahko zaupajo in ga pošljejo v inozemstvo. Samo lani se ni hotelo orniti v svoje države okoli 130 diplomatskih predstavnikov iz informbirojskih dežel. Med temi je tudi precej češkoslovaških diplomatskih predstavnikov. Od leta 1948 do sedaj se ni hotelo orniti v ČSR 5 ambasadorjev in 17 opolnomočenih ministrov. Med zadnjimi, ki se niso hoteli orniti v domovino, je tudi češkoslovaški ambasador v Indiji Kratochvíl. Po psem tem tudi ni slučajna izjava češkoslovaškega predstavnika, da bo treba usposobiti za diplomatsko službo delavce, ki sicer ne znajo toliko, so pa politično bolj zanesljivi. Malo je verjetno, da bo češkoslovaška informbirojska agencija uspela med zavednimi delavci, ki so orožajo imperialistično izkoriščanje, najti take, ki ne bodo šli po poti svojih prednikov.

Pariška konferenca ne napreduje

Pariz, 21. marca. (Tanjug) Namestniki ministrov za zunanje zadeve niso na svojem 14. sestanku zaznamovali nobene napredka pri sestavi dnevnega reda za konferenco štirih zunanjih ministrov. Na sestanku, ki je trajal štiri ure, je izrazil polovico časa zastopnik ZSSR Gromiko. V svojem dolgem govoru, ki je trajal dve uri, je najprej ponovil prejšnje obtožbe, da pomeni predlog zahodnih sil za dnevni red povečanje, ne pa zmanjšanje oboroževanja. Nato je predložil spremenjen osnutek tretje točke sovjetskega dnevnega reda.

Novi osnutek tretje točke sovjetskega dnevnega reda je v bistvu kombinacija med prejšnjim sovjetskim načrtom za dnevni red in deli prve točke osnutka dnevnega reda, ki so ga podale zahodne sile.

Ko je odgovarjal na Gromikove obtožbe zaradi oboroževanja Zahoda, je

Aktivnost jugoslovanske parlamentarne delegacije v Parizu

Pariz, 21. marca. (Tanjug) Jugoslovanska parlamentarna delegacija s podpredsednikom Prezidijske ljudske skupščine Mošo Pijadom na čelu se je udeležila kosila, ki ga je njej v čast priredil parlamentarni odbor v Svetu republike. Razen članov delegacije je bil na kosilu tudi veleposlanik FLRJ v Parizu Srdjan Prica.

Zvečer je bila jugoslovanska parlamentarna delegacija povabljena na slavnostni sprejem v francoskem ministru za zunanje zadeve, nato pa k sprejemu, ki ga je priredil generalni sekretar socialistične stranke in podpredsednik vlade Guy Mollet in člani parlamentarnih skupin francoskih socialistov.

Uspel nastop ansambla narodnih plesov LR Srbije v Bruku na Muri

Dunaj, 21. marca. (Tanjug) Ansambel narodnih plesov LR Srbije, ki gostuje v Avstriji, je imel sinoči zelo uspeh koncert narodnih pesmi in plesov v Bruku na Muri. Na koncert so prišli predvsem delavci iz Brucka in Kapfenberga. Organizirala ga je štajerska sekcija Društva za razvijanje gospodarskih in kulturnih zvez med Avstrijo in Jugoslavijo.

Kriza finske vlade

Helsinki, 21. marca. (UP) Finska koalicijska vlada, ki je včeraj doživela v parlamentu poraz pri glasovanju o predlogu, naj se zvišanje stanovanjskih najemnin odloži do avgusta, bo odstopila, če ne bo prišlo do kompromisne rešitve vprašanja o zvišanju najemnin.

Vlada želi, da bi se zvišanje najemnin za 43% odložilo do avgusta. Hišni posestniki pa zahtevajo, naj dobi zvišanje najemnin veljavo 1. aprila. Parlament je zavrnil vladni predlog s 138 glasovi proti 36. Proti vladnemu predlogu so glasovali poslanci konservativne stranke, nekateri poslanci švedske stranke in poslanci liberalne stranke. Sedanja koalicijska vlada Finske je bila sestavljena v letošnjem januarju in je v njej 7 zastopnikov agrarne stranke, 7 socialistnih demokratov, 2 zastopnika švedske stranke in 1 liberalce. Po včerajšnjem glasovanju v parlamentu je vodstvo socialnodemokratske stranke izjavilo, da bo odklopilo svoje zastopnike iz vlade, če ne bo dosežen kompromis o vladnem predlogu za odložitev zvišanja najemnin.

Obsodbe v ČSR

Karlovi Vari, 20. marca. (Reuter) Sodišče v Karlovih Varih je izreklo sodbo zoper skupino oseh, ki so bile obtožene veleizdaje, vohunstva, sabotaže in drugih dejanj zoper državo. Eden izmed obtožencev je bil obsojen na smrt, dva na 25 let težkega prisilnega dela, drugi obtoženci pa na zaporne kazni od 6 mesecev do 20 let.

Obsojenci so bili obtoženi, da so delali za neko tujo obveščevalno službo in vohunili v zahodnem delu pokrajine Karlovi Vari v bližini zahodnonemške meje. Obtoženi so bili tudi, da so ustanovili organizacijo, ki je pomagala pri množičnem begu v Zahodno Nemčijo.

francoski zastopnik Aleksander Parody rekel, da se francoski vladi zdi nujno potrebno, da poskrbi za varnost Francije, ker oborožene sile raznih držav niso v ravnotežju.

Zastopnik ZDA Jessup je izjavil, da pravega strahu zaradi sovjetske napadalne politike ni mogoče odstraniti z zlaganimi obtožbami zoper ZDA ali katero koli drugo državo. Glede novega sovjetskega predloga si je pridržal pravico, da pozneje razloži svoje stališče o tem vprašanju.

Britanski delegat Ernest Davies je rekel, da je Gromikov govor nelogičen in neprepričevalen in da skuša spremeniti politiko Zahoda glede nekaterih vprašanih še prej, kot pa bodo ta vprašanja pretehtali ministri za zunanje zadeve.

Zahodne delegacije na konferenci namestnikov zunanjih ministrov se strinjajo s tem, da je tudi z novim sovjetskim predlogom ostalo nerešeno osrednje vprašanje, s katerim se morajo ukvarjati namestniki, t. j. ali bi bilo treba vprašanje o demilitarizaciji Nemčije in o zmanjšanju oborožitve obravnavati posebej ali pa v okviru splošnih vzrokov za mednarodno napetost.

6. zasedanje Generalne skupščine OZN bo v Parizu

Lake Success, 21. marca. (Reuter) Generalna skupščina OZN je na včerajšnji plenarni seji sklenila, da bo šesto redno zasedanje v Parizu in da se bo začelo 6. novembra t. l. Preden je plenarni izdal ta sklep, je sklenil, da je potrebna za sprejetje sklepa navadna in ne dvotretjinska večina. Za to, da bi bilo 6. redno zasedanje Generalne skupščine v Parizu, je glasovalo 24 delegacij, 17 jih je bilo proti, 13 delegacij pa se je vzdržalo glasovanja.

Nota Sovjetske zveze vladi ZDA

Washington, 21. marca. AFP poroča, da je vlada ZSSR znova zahtevala od vlade ZDA, naj pove svoje stališče o vprašanju poročil in priporočil, ki jih je predložila tripartitna komisija za razdelitev nemške triptovske ladje.

Nota, ki jo je včeraj veleposlaništvu ZSSR v Washingtonu izročilo ameriško ministru za zunanje zadeve, opozarja na to, da je tripartitna komisija predložila svoje poročilo v decembru leta 1947 in da je v maju 1950 vlada ZSSR opozorila ministru za zunanje zadeve ZDA, da ameriška vlada še ni pojasnila svojega stališča o vprašanju poročil te komisije. V not ZSSR je rečeno, da vlada ZSSR zaradi tega še ni dobila 13 nemških trgovskih ladij, ki naj bi jih dobila po priporočilu tripartitne komisije.

PORAZ KONSERVATIVCEV V ANGLEŠKEM PARLAMENTU

Attlee odšel na bolniški dopust, nadomestoval ga bo Morrison

London, 21. marca. (Tanjug) Odločnost britanske vlade upreti se ofenzivi konservativcev v parlamentu, je privedla do prvih sadov. Konservativci so v načelu privolili v pogajanja za olajšanje postopka, da bi se na ta način izognili dolgi sejam v parlamentu, hkrati pa so zahtevali od vlade, da nadaljuje pogajanja z zastopniki industrijcev za ureditev cen. Podoba je, da so konservativci popustili zato, ker jih je prizadela ustavitelj pogajanj med ministrom za trgovino in zastopniki industrijcev. Sinočnja seja parlamenta se je prvič v tem mesecu končala nenavadno zgodaj, okrog 19.30.

Konservativna stranka pa se še naprej bori za razpis novih volitev. Sedaj konservativci ne omenjajo več koalicije, ker je bil, kakor sodijo, glavni smoter njihove večmesečne ofenzive proti vladi. Zveza konservativne študentske mladine se je izjavila proti vsaki koaliciji z laburisti v sedanjem trenutku.

Laburistična stranka noče sprejeti koalicije s konservativci niti noče novih volitev. Računajo, da do konca letošnjega leta sploh ne more biti govora o novih volitvah, razen če bi vlada pri proračunski razpravi ostala v manjšini.

Predsednik britanske vlade Clement Attlee je danes začasno zapustil svojo dolžnost, da bi šel na daljšo zdravniško preiskavo v neko londonsko bolnišnico. Reuter poroča, da bo ta čas nadomestil Attleeeja minister za zunanje zadeve Herbert Morrison.

Britanski izvoz pada zaradi oborožitenega programa

London, 21. marca. Dopsnik Tanjuga poroča:

Izvajanje oborožitenega načrta v Veliki Britaniji je neugodno vplivalo na britanski izvoz, posebno pa na izvoz izdelkov kovinske industrije. — Skupna vrednost kovinskega blaga, ki so ga izvozili iz Velike Britanije v letošnjem februarju je za 21 milijonov funtov šterlin-

gov nižja od vrednosti blaga, izvoženega v januarju.

Po uradnih podatkih je najbolj znižan izvoz v železnih panogah, ki so najbolj udeležene pri proizvodnji vojnega materiala. Izvoz železniških in jeklenih izdelkov je znašal februarja nad 215.000 ton, kar znaša za 50.000 ton manj kot januarja. Britanska industrija avtomobilov je v februarju izvozila 27.000 avtomobilov, oziroma 7000 manj kot januarja. Splošno pomankanje surovin je prizadelo tudi proizvodnjo jekla, tako da so morali ustaviti dve visoki peči v velikem industrijskem kombinatu v Sheffieldu.

Obsedno stanje v Perziji

Teheran, 21. marca. (UP) Vojaški guverner Teherana general Hejazii je danes izdal odločbo o ustanovitvi naglega vojaškega sodišča in prepovedal vse sestanke in nošenje orožja. V oklicu vojaškega guvernerja je rečeno, da bo prepovedan vsak časopis, ki bo prinašal članke zoper vlado. Tisti pa, ki bodo skušali sprožiti upor zoper vlado, bodo obsojeni na smrt. Generala Hejazii je včeraj imenoval za vojaškega guvernerja perzijski šah, ki je razglasil obsedno stanje v državi.

Acheson o prekoračenju 38. vzporednika

Washington, 21. marca. (UP). V sredo je ameriški zunanji minister Dean Acheson izjavil, da ima general Douglas Mac Arthur pooblastilo za prekoračenje 38. vzporednika na Koreji. Dejal je na ti, skovni konferenci, da Mac Arthur ne potrebuje nobene druge pooblastilo od ZN, da pa se ZDA posvetujejo o zadevi s svojimi zavezniki, ker je zaželeno, da bi bilo stališče enotno. Acheson ni dejal, da bodo sile ZN prekoračile vzporednik, pač pa da se posvetujejo o tem z drugimi narodi ZN, Mac Arthurjem in drugimi vojaškimi voditelji.

Vedno večji obseg stavke v Franciji

Pariz, 21. marca. (Tanjug) Za delavci in nameščenci avtobusnih prog in podzemeljske železnice so začeli včeraj stavkati v Parizu in okolici tudi delavci plinskih in električnih central. Stavkajo tudi železniški delavci v Parizu in nekaterih večjih mestih v notranjosti Francije. Vse železniške zveze s pariškimi predmestji so popolnoma pretrgane. Na drugih železniških progah, ki vodijo iz Pariza,

stavkajo samo delno. Včeraj so v Nante-su začeli stavkati tudi delavci kovinskih podjetij. Pričakujejo, da bo stavka zajela tudi nekatere večje avtomobilske tovarne v Parizu. Vsi stavkajoči zahtevajo, naj se jim mezdne zvišajo za 4-6 tisoč frankov mesečno.

Ker je stanje resno, je vlada pooblastila ministra za javna dela in ministra za trgovino in industrijo, naj ukrepanja potrebno, da bi pravilno deloval železniški promet s pariškimi predmestji ter proizvajanje in razdeljevanje plina in električnega toka. Policia pa je izdala številne ukrepe ter postavila oborožene sile na križišča in druge strateške točke. Policia varuje tudi dohode k poslopiem časopisov in tiskarn.

Schumanova izjava pred odhodom v Ameriko

Le Havre, 21. marca. (Tanjug) Francoski minister za zunanje zadeve Robert Schuman je izjavil, da bodo ZDA, Velika Britanija in Francija v 'kra'em imele konferenco o obrambi Sredozemlja. UP poroča, da je Schuman to izjavil pred odhodom v ZDA, kamor spremlja predsednika republike Vincenta Auriola.

Deževje ovira setev v Britaniji

London, 21. marca. Dopsnik Tanjuga poroča:

Močno deževje, ki traja neprenehoma že tri mesece, resno ogroža pomladansko setev v Britaniji. Januarja in februarja letos so zaznamovali rekordne padavine, dosedanje padavine v marcu pa so dosegle nadpovprečno višino.

Ministrstvo za kmetijstvo je poslalo vsem kmetovalcem v državi nujen poziv, naj končajo vse pripravke, da bodo mogli čimprej začeti orati in sejati, brž ko bo vreme dopustilo.

Po podatkih Nacionalnega sveta kmetovalcev se je v precejšnem delu države spomladansko oranje zakasnelo za 6 tednov, akoraj v vsej državi pa so s setvijo pozni za najmanj štiri tedne.

IZ MOSKOVSKKE KUHINJE

Sovjetska birokracija je s spojo napadalnostjo ustvarila v svetu močno napet mednarodni položaj, ki grozi z nevarnostjo nove vojne.

»Kaj meniš, Vjačeslav?«

PO SVETU

LETALO NAJ BI LETELO DVAKRAT HITREJE OD ZVOKA

Iz Clevelanda poročajo, da so znanstveniki iz laboratorija Nacionalnega posvetovalnega odbora za aeronavtiko na letališču pri Clevelandu izjavili, da delajo potkuse, kako izdelati letalo, ki bi letelo dvakrat hitreje od zvoka. V laboratorijih se zdaj najbolj zanimajo za letala, ki jih poganjajo turbine na stisnjen zrak. Ameriški znanstveniki imajo dragocene instrumente, s katerimi lahko natančno proučujejo vse pogoje za letenje letal v višini 80, 70 ali 80 tisoč čevljev, kjer praktično ni kisika in kjer je lahko temperatura celo pod —100 stopinj. Zdaj ne govorijo več o hitrostih s 1200 do 1800 milj in o letalih, ki bi letala brez pilotov.

Med instrumenti, ki jih uporabljajo ameriški znanstveniki za potkuse, je eden najdragocenejših največja naprava za ohlajevanje zraka, ki jih pozna svet. Važen je tudi predor za proučevanje aerodinamičnih lastnosti raznih letalskih modelov. Zmogljivost naprave za ohlajevanje zraka je tolikšna, da bi lahko izdelala dnevno 15 milijonov kilogramov umetnega ledu. S temi aparati lahko znanstveniki ustvarijo umetne pogoje, ki ustrezajo pogojem letenja v višini 12-15 milj in še več. Skozi debela okna te naprave opazujejo znanstveniki, kako kliju-

bujejo krila in trup njihovih letalskih modelov silnemu pritisku zraka pri hitrosti, večji od hitrosti zvoka. Opazujejo tudi učinke in posledice mraza nad 100 stopinj pod ničlo in »zmrzovanja« v tako strašnem mrazu. Po mnenju strokovnjakov za hitrost zelo visoko letalih letal ni premagljive meje. Ugotoviti pa morajo, kolikšna je največja hitrost, ki jo more prenesti človek. Že zdaj pa so prepričani, da je mogoče izdelati letala, ki bi letala brez pilotov.

KAKO SE JE GRIPA ŠIRILA LETOS PO EVROPI

Gripa, ki je razsajala to zimo po Evropi, se je začela pravzaprav na Švedskem. Tam se je pojavila lani junija. V novembru je že dosegla Dansko, malo pozneje se je pojavila na Norveškem in naposled je zajela še severno Švedsko. Decembra je bila razširjena že po vsej Švedski. Od začetnega krajevno omejenega ognjišča na Švedskem je preskočila tudi v Anglijo in sicer najprej v kraje okrog Newcastlea. Od tod se je širila naprej čez severno Anglijo in zajela ves otok. Skoraj sočasno (v začetku januarja) se je pojavila v milijih obliki na Holandskem, v Belgiji in severozahodni Nemčiji (Hamburg, Schleswig-Holstein); nekaj primerov gripe (bržkone prenesenih iz Anglije) je bilo tudi v Islandiji.

Drugo infekcijsko ognjišče, ki pa je bilo bolj omejeno in najbrž neodvisno od prvega, so ugotovili konec decembra v severni španski deželi Guipuzooa. Oba dva vala gripe sta se pozneje združila v Franciji.

Sedanja epidemija gripe pa ni niti tako razširjena niti tako huda, da bi jo mogli primerjati z veliko hušjo influenco, ki se je pojavljala v prvi polovici tega stoletja. Doselej so bile komplikacije povsod zelo redke in umrljivost razmeroma neznatna.

Sicer pa griva tokrat ni bila omejena samo na Evropo. Svetovna zdravstvena organizacija je ugotovila primere gripe na Havajskih otokih in na Japonskem; bolezen pa se je pojavila tudi v Združenih državah Amerike in v Kanadi.

PROIZVODNJA SLADKORJA NA JAVI

Otok Java je bil pred drugo svetovno vojno znan po veliki proizvodnji sladkorja. Toda obšutna škoda, ki so jo povzročili vojna in kasneje neredi, je vplivala tudi na proizvodnjo sladkorja. Tih pred vojno je znašala normalna proizvodnja okoli 1.500.000 ton, leta 1949 pa je dosegla komaj 223.300 ton. Lansko proizvodnjo na Javi cenijo približno 277.000, o letošnji pa pravijo, da se bo dvignila na 450.000 ton. To pa je še vedno komaj pičla tretjina predvojnega proizvodnje. Strokovnjaki Holandske trgovske družbe, ki ji je proizvodnja na Javi še vedno zelo pri sreju, dvomijo, da bi bilo mogoče ponovno doseči predvojno raven proizvodnje.

REKORDEN DENARNI OBTOK V FRANCIJI

Francoska narodna banka je zabeležila 1. marca razen običajnih potreb po denarju, ki nastajajo konec meseca, tudi povečanje denarnega obtoka za 50.694 milijonov frankov. S tem je bil dosežen doslej največji obtok denarja, ki je znašal 1.592.808 milijonov frankov.

Povečala se je tudi količina kreditov državi blagajni za 6500 milijonov, tako da znašajo v celoti 165.000 milijonov frankov.

TOVARNA PODPISOV

Gre pravzaprav za enega šlovskega. Žigar poklic je ponarejati podpise. Saul Wollman je ponarenil doslej podpise 25.000 ljudi. V New Yorku ima urad, kjer ponareja podpise uglednih Američanov, ki se za njihove podpise ljudje kar pušijo. Filmske zvezde, znani športniki, pa tudi politiki, ki ne utegnejo podpisovati na tisoče stik in pisem svojih oboževalcev, prepustijo to delo Wollmanu. Mož je že tako izurjen, da na primer guverner New Yorka ne more ločiti, kje ga je podpisal Wollman in kje se je podpisal sam.

POSKUSI Z ATOMSKO ENERGIJO

Angleški listi so pred dnevi poročali, da bodo v Angliji v kratkem izdelali prvo atomsko bombo in sicer brez kakršne koli pomoči Amerike. Ta vest je sicer nepričakovana, toda v Ameriki so že mnogi domnevali, da je Anglija z zelo razvito tehniko že zdavnaj premostila

težave in ustvarila pogoje za izdelavo prve atomske bombe. Nekateri Američani so takoj v začetku dvomili o tem. Menili so, da bi bila morebitna atomska središča izpostavljena značnim napadom in da bi se torej s proizvodnjo atomskih bomb nevarnost še povečala.

Angleški znanstveniki si zdaj prizadevajo izdelati prototip atomske baterije za prekmorske ladje oziroma za proizvodno električne energije. Radi bi predvsem uporabili atomsko energijo tako, da bi koristila ljudem v vsakdanjem življenju. V Angliji imajo dvoje središč za proučevanje atomske energije. V njih proizvajajo radioaktivne izolote in plutonij, važno atomsko sestavino, ki se lahko uporabi namesto urana.

V združenih državah pa so z atomskimi poskusi že bolj napredovali. Kot poroča agencija Reuter so te dni napravili nov poskus z atomsko energijo na otoku Eniwetok na Tihem oceanu.

S PLAVAJOCIM JEEPOM CEZ OCEAN

Avstralska zakonca Ben in Elinora Carlin sta na jeepu-amfibiji (majhen ameriški avto, ki vozi po suhem in po vodi) preplula Atlantski ocean. Halifax na vzhodni obali Severne Amerike sta zapustila lani v juliju in dosegla afriško obalo na Cap Jubyju (nasproti Kanarskim otokom) 23. februarja letos. Od tam sta nadaljevala pot po suhem do Casablanca. Najhušjo preizkušnjo sta prežvela lani 4. in 5. decembra; morje je bilo takrat tako razburkano, da je malo manjkalo, da se njuna vladilca ni potopila.

Ogledalo gospodarskega življenja

Obisk v Narodni banki

Stopimo danes v hišo, ki se je še nedavno ljudem zdela hladna in sovražna trdnjava denarja, preprostemu človeku nepristopen dvorec kapitalizma. To nam ni več skrivnostna palača hladnih denarnih računov. Centrala Narodne banke je nekakšen generalni štab, ki zbira, ureja in nudi podatke o vseh naših gospodarskih bitkah, prizadevanjih in izpolnjevanju nalog. To je jasno ogledalo, ki se v njem zrcali vsa naša proizvodna in gospodarska dejavnost sploh. Če hočete: Narodna banka je knjigovodstvo vse naše republike. Zato zdaj ne stopamo zgolj v »banko«, marveč v ustanovo, ki po svojem pomenu niti nima pravega imena.

»DENAR NI BLAGO...«

V lepi bančni dvorani, kjer prihajajo ljudje redno dan za dnem v stik z banko — ne da bi prodili globlje v njene »skrivnosti« — govori velik napis »Denar ni blago, ki bi vladalo nad ljudmi«. Ze tu je mogoče spoznati, da delo Narodne banke dokazuje: Naša skupnost vlada nad denarjem; denar je sredstvo, ki je v službi graditve socializma, torej pripomoček, da si ljudje podreajo gospodarske zakone. Denar je v našem gospodarstvu merilo, ki prikazuje, kako izpolnjujemo gospodarske plane. Zato pa tudi v te prostore stopajo — ne kapitalisti, borzni

ZIVILSKE NAKAZNICE KOT DENAR

Spčetka obiskovalce posveti pozornost predvsem delu z denarjem. V mirnejšem kotičku opazi skupino petih ljudi, »števec« denarja. Pred njimi se grmadijo svežnji bankovcev. V ljubljansko centralo se steka sproti ves presežni denar podružnic, ki jih je 45. K temu je treba prišteti še denar centrale. Vse to je treba prešteti, sortirati, izločiti pomankljive bankovce, napraviti svežnje (recimo po sto kosov) in jih poslati v tresor — v zakladnico banke (kamor reporter nima pristopa). Števec ima onormo — 50.000 kosov. Vsak sveženj preštejeta in podpišeta po dva števca.

Toda v Narodni banki ne preštevajo le bankovcev. Zastopniki podjetij dobro vedo, da n. pr. ni denarja brez — faktur in plačilnih list. Plačilne liste morajo biti v popolnem skladu s planom. Fature so silno pomemben dokument brezgotovinskega prometa. Uradnik sprejme na dan po 400—500 faktur. Kdor je kdaj

jetje, gospodarsko stroko in človeka v delovnem ali kakršnem koli proizvodnem odnosu bi mogli odgovoriti. Natančno vedo, kako vsa republika ali posamezni okraj izpolnjuje svoj finančni plan; jasen pregled imajo nad vsemi proračunskimi dohodki in izdatki — ne le republike, marveč tudi okrajev: o davkih, dohodkih iz proizvodnje, pa o krajevnem samopri-spevku in tržnem dobičku; takoj morejo odgovoriti na vsa vprašanja o gotovinskem prometu — kako je bilo pred dnevi z odkupi, s trgovino, z razmerjem med plačilnimi in kupnimi fondy, kakšen je bil iztržek gostinstva, koliko vozovnic je prodala železnica, kako je trgovina »zopolnjevala gotovinski plan... Recimo, kako je zdaj z gotovinskim planom trgovine po 15. januarju? Tu ti morejo odgovoriti v prvi minuti: v prvih petih dneh januarja je bil plan izpolnjen s 16 odstotki, februarja z 21% in marca z okrog 20%. Kako pa je s hranilnimi vlogami? Število vlagateljev in vlog narašča. Teža niso mogla preprečiti vsa sovražna gesla in ne svetovna vojna psihoza. V zadnjih letih je število vlagateljev naraslo za 3,27%.

ZA TO DELO NI PRAVIH MERIL

Velikansko delo kolektiva Narodne banke se ne more izraziti jasno v kakršnih koli številkah. Pravične ga more oceniti le, ko ga opazuješ neposredno in spoznaš vzorno delovno organizacijo, požrtvovalnost ljudi in zgljedno delavnost.

O samem plačilnem prometu bi mogli pisati cele knjige. V ta promet so zajeta vsa kreditna podjetja in pošte v državi, vse niti pa se združujejo v Narodni banki. Banka prejema na posebnih obrazcih naloge za brezgotovinske in gotovinske bančne posle. Blagajnik izplača na dan do 500 dokumentov vplačil in izplačil. Skupina gotovinskega plana pa obdela na dan do 2600 položnic in nakaznic, ob koncu meseca pa celo do 10.000. Nadalje je tu še direkcija za devizne posle. Tudi nieno delo narašča med razvojem mednarodne blagovne izmenjave. V direkciji za splošne kredite zveš, kako silno pomembno nalogo ima banka, ki s svojimi strokovnjaki nadzira pravilno uporabo obratnih sredstev podjetij, ugotavlja, kakšne so dejanske potrebe po kreditih in kje je »grlo« proizvodnje. Tu je še direkcija plana in statistike, ki sestavlja republiški kreditni plan. Toda vsega notranjega dela, operativnih oddelkov banke, se ne moremo niti dovolj dotakniti, zlasti še, če hočemo še povedati: Kolektiv NB šola delavske svete s svojimi instrukcijami, predavanji in navodili; že nad 250 delavskih svetov je tako dobilo vpogled v finančno službo ter globlje spoznalo svoje naloge.

Z vztrajnim delom si prebivalci Idrskega ustvarjajo boljše življenje

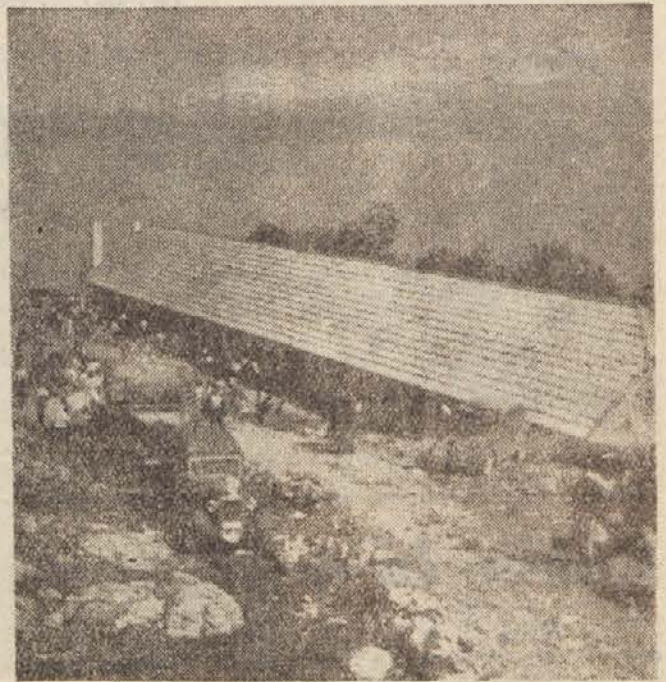
Nedaleč od Kobarida v prijazni dolini med Krmom in Matajurjem leži vas Idreko. Ob cesti etoje lepo zidane hiše, na koncu vasi teče potok, ki se izteka v Sočo, okrog vasi pa so razredčeni gozdovi. Ze ko prideš v vas, opaziš, da je gospodarsko nerazvita. Izza hiš se vijajo kratke, dokaj ozke njive. Senike in večje hleve imajo le kmetje z dvema ali več ha orne zemlje, vendar je teh malo. Kmetje se bavijo predvsem z živinorejo in gozdarstvom, polja pa radele krompir in koruzo. Živino pustijo poleti na planinskih pašnikih, v zimskih mesecih pa jo spravijo v planinske etaje, kjer imajo nekateri tudi predelovalnico mleka. Njihovi mlečni izdelki so znani po vsej Sloveniji in ni čudno, da imenujejo nekateri te kraje — deželno eira.

Pred vojno so mnogi ljudje od tod odhajali v svet — za kruhom. Ko jih je zajela vojna, so nekateri že prve dni narodnoosvobodilne borbe zapustili dom in odšli v partizane, večina prebivalcev pa se je na domačih tleh borila proti okupatorju. Noben vaščan ni obelkel italijanske vojaške sukne. Idričani so poznali edino pot v borbo za osvoboditev. V vasi so že v začetku 1942. leta izvolili narodnoosvobodilni odbor. Med prvimi organizatorji je bil tudi Ivan Kurinčič, ki je zdaj znan veaj okolič kot vesten in požrtvovalen predsednik krajevnega ljudskega odbora.

V hišici tik ob cesti živi Ivan s svojo družino. Oče, mati, žena in trije otroci so še sedeli okrog mize, ko sem vstopil: Ivan se je pravkar odpravil. V pisarno KLO pojdem. Preden odidejo frontovci na delo, se moram z njimi še pogovoriti. Na zadnjem sestanku smo namreč sklenili, da bomo čez potok zgradili most. Les smo že pripravili. Še nekaj dni, pa bomo že lahko vozili čezenj!

Frontovci so ob potoku že polagali tramove. Kar med sabo so se pogovarjali: »Dan je kratek in če hočemo zgraditi most v treh dneh, moramo začeti že v jutranjih urah.« Došlej so izpolnili še vse naloge in vedno so držali besedo. Še sedaj jih žene k delu. Tekmovalni

načrt v čast desete obletnice OF, ki je dokaj obširen, morajo uresničiti. Tako mislijo frontovci tudi na gradbišču združnega doma, kjer je vsak dan precej živahno. Sprva so delali le ob nedeljah,

Na Matajurju so idrski frontovci zgradili planarsko stajo in predelovalnico mleka

sedaj pa, ko jim gre za nohte, kajti 27. april ni več daleč, so krepkeje prijeli za delo.

V pisarni KLO visi na steni odlikovanje Ljudske fronte Jugoslavije. Dalje je videti prehodno zastavo Izvršnega odbora OF Slovenije, prehodno zastavo okrajnega odbora OF in zastavo, ki so si jo priborili mladinci in trajno lasti. Kaj so vendar napravili, da so dobili tako visoko priznanja? Na to vprašanje zna odgovoriti sleherni vaščan: vsi so se borili za novo življenje.

»Dolga leta smo premisljevali, kako si ustvariti boljše življenje. Kar smo pridela, smo težko prodali. Kulturno življenje je bilo na zelo nizki stopnji. V vasi nismo poznali kina, gledališča, niti ni bilo igranja ali kakršnega koli športa, igranju šaha in podobno. Zdaj imamo vse pogoje, da se vas razvije v kulturno središče. Razen dramske skupine imamo godbo na pihala, pevski zbor, šahovsko sekcijo, fizikalni klub, knjižnico in frontni kotiček, kjer prirejamo redne izobraževalne tečaje.«

Ivan Kurinčič ima točno evidenco tudi o gospodarski delavnosti. Kar na pamet ve za vsakega frontovca, koliko je delal na gradbišču raznih objektov. Teh ni malo. Na Matajurju, kjer je bilo še pred leti vse zaraščeno z jelšami in grmičevjem, so zgradili planarsko stajo za okrog 200 glav živine in prostor za predelovanje mleka. Čeprav je bilo gradbišče oddaljeno dve uri hoda, so se frontovci množično udeleževali prostovoljnega dela in delali nad 20.000 ur. Ob potoku so zgradili pralnico in obnovili daljnovid od Kobarida do Idrekega. Zdej se po vsej vasi razlega ropot žage cirkularke, ki je ponos vseh vaščanov.

To pa še ni vse, kar so frontovci Idrekega napravili po priključitvi Primorske k Jugoslaviji. Hiše, ki jih je požgal okupator, so obnovili. Frontovci sodelujejo v treh potrošniških svetih, svetu državljanov in planarskem svetu. V vasi imajo kmetijsko združbo s 106 člani.

Kakšne načrte pa imajo za bodoče? Na Matajurjsko planino bodo napeljali vodovod, dolg 3 km, pozneje pa ga bodo podaljšali še za 2 km na Svinško planino, uredili šest napajalnih in elektrificirali nove planarske etaje. Vaščani pa želijo še nekaj! Od združnega doma do Matajurja hočejo napeljati žično železnico, ki bi vezala Livške vasi na planini, povsem odrezane od prometnih sredstev. Za les in delovno silo ne bo težko. Ne samo frontovci, tudi mladinci in pionirji bi pomagali. Vei vedo, da se da s skupnimi močmi in z dobro voljo mnogo narediti.

J. U.

Skupina števecv denarja pri svojem odgovornem delu

špekulanti ali prekupčevalci, marveč delovni ljudje, ki so zajeti v gospodarsko dejavnost socialističnih podjetij, ustanov in zadrug. Zaradi tega je v tej ustanovi tudi zaposlen pri silno odgovornem in napornem delu zaveden kolektiv. Ni zaman zdaj že drugič prejel zvezne prehodne zastave kot najboljši svoje stroke v državi.

NA DAN IZPLAČA DO 50 MILIJONOV DINARJEV

Takoj pri vstopu je likvidatura, kjer novincu postrežejo s podatki in navodili, kam naj se obrne. Ni redko, da gre tod mimo k blagajniku tov. Juletu 500 ljudi. Najhušji dnevi so prvega in petnajstega v mesecu, zlasti še, če je tedaj hkrati sobota. Ne prihajajo le dvigat denarja za plače in druge namene, marveč se hočejo o marsičem poveti v zvezi z denarjem. Uradnik mora vedeti vse. Ne sme se zmotiti, zlasti ne pri šteju denarja. Zgodi se, da blagajnik v posameznih dneh izplača do 50 milijonov din. Vsi ljudje, ki pridejo z nakazili do petdvajsetih, so postreženi še isti dan, čeprav blagajnik dela še popoldne. Sploh vlada v tej hiši neizprosni zakon, da opravijo povsod vse delo sproti; v nobenem oddelku ne sme biti zaostanka. Zakaj iz banke dan za dnem pošiljajo poročila ministarstvu in svetom o vsem gospodarskem življenju. To delo je podobno mehanizmu ure: če bi se zausta-

čkal pred okencem, ve, da to ni malo. Toda prav tako pomembni kakor denar so tudi odrezki živilskih in industrijskih nakaznic oziroma bonov. Kakor se mora obrniti denar, tako morajo tudi živilske in industrijske nakaznice napraviti krožno pot. Banka ima posebno direkcijo za živilske nakaznice. Razdeljuje jih po nalogu ministarstva za trgovino in preskrbo. Ministrstvo pa črpa osnovne podatke o potrebah po nakaznicah iz virov, ki jih ima banka. Trgovska podjetja morejo dobiti blago le, ko obracunajo v banki odrezke. Nalepiti in lepo sortirati jih morajo ter oddati v predpisanih svežnjih. V banki vse odrezke preštejejo — okrog 12 milijonov za Slovenijo na mesec. Samo odrezkov živilskih nakaznic se nabere okrog 4 tone. Vse porabljene odrezke in neizrabljene nakaznice je treba uničiti.

POT SKOZI ŠESTINAJST DIREKCIJ

Pošteno si utrujen, ko napraviš pot skozi šestnajst direktij Narodne banke. Toda čutiš radost, da si spoznal ne le dobro organizacijo pomembnega dela, marveč tudi velik in nenavadno delaven kolektiv. Škoda samo, da kratka reportaža ne more nuditi jasnega in podrobnega vpogleda v delo, ki bi utegnlo zanimati slehernega našega delovnega človeka. Vtis dobiš, da morejo v tej hiši ugotoviti prav vse in celo v najkrajšem času. Za vsak okraj, mesto, rajon, pod-

Nagrade za prodane kože bodo letos večje

Kmečka gospodarstva in kmečke delovne zadruge bodo prejemale letos za prodane surove kože večje nagrade kakor doslej. Na primer, za 3,5 kg surove telečje ali za 6,5 kg surove goveje ali za 5 kg surove svinjske ali za 2,8 kg ovčje kože boš dobil zdaj med drugim podplate za pet parov čevljev. Namesto podplatov boš lahko dobil tudi zgornje usnje. Tako je bilo doslej samo pri odkupu surovih svinjskih kož, odšlej pa bo veljal ta način nagrajevanja za vse kože.

Letos bodo odkupovala surove kože odkupna podjetja Glavne direkcije za odkup kož in volne, ne pa okrajna odkupna podjetja kakor doslej. Okrajna odkupna podjetja so bila namreč preobremenjena z odkupom drugih kmetijskih proizvodov. Zato se je dogajalo, da so odkup surovih kož zametajala, kar je neugodno vplivalo na bilanco naše zunanje trgovine. Surove kože moramo namreč večidel še vedno uvažati.

Plan odkupa surovih govejih kož je letos v primerju z lani doseženim odkupom za 20% manjši. To je razumljivo, če upoštevamo, da je bil odkup govejih živine lani zaradi pomankljanja krme znatno večji. Plan odkupa surovih kož drobnice pa je letos v primerjavu s lanskim letom povečan približno za 50%, kar je v skladu s številom drobnice in planom zakola.

Podjetja glavnih direktij za odkup kož in volne so preselila dvomešni plan odkupa surovih govejih kož za 50%, plan odkupa kož drobnice pa je bil dosežen samo 60 odstotno. Da ne bi z nestrokovno predelavo uničili znatne količine kož drobnice ali da jih ne bi prodali na nedovoljen način, je treba zboljšati odkup teh kož.

Kmečke delovne zadruge bodo dobile letos okrog 7000 novih traktorjev

V Kragujevcu je bilo v nedeljo veliko zborovanje, ki se ga je udeležilo okrog 40.000 ljudi. Govoril je predsednik Sveti za kmetijstvo in gozdarstvo vlade FLRJ Mjalčko Todorović, ki je med drugim rekel, da bodo dobile kmečke delovne zadruge letos okrog 7000 traktorjev in več kmetijskih strojev, da se bo proizvodnja našega kmetijstva povečala.

Tovarno celulozo v Prijedoru bodo razširili

V Prijedoru je prispelo 80 monterjev iz Slovenije, Hrvaške in Srbije. V tovarni celuloze bodo montirali več novih naprav. Razširjena tovarna bo že konec letošnjega leta dosegla polno zmogljivost, namreč 3000 ton celuloze več, kakor vse druge tovarne celuloze v naši državi. Tako bodo zagotovljene

zadostne količine sulfatne celuloze za obratovanje domačih papirnic. Posamezne dele za nove naprave izdelujejo v domačih tovarnah. Delavci »Prvomajske« in »Edinstvene« prvokrat izdelujejo stroje za čiščenje lesa, delavci toarne »Djuro Djaković« pa dele za kotle.

Mlin, ki melje premog za plinarne

V podjetju »Metale« v Slavonjski Požeji bodo montirali konec marca prvi mlin, ki bo melje premog za plinarne. Konstruiral ga je uslužbenec Komiteja za komunalne posle LR Slovenije tehnik Bogoljub Šolar. Kmalu bodo izdelali še 9 takih mlinov za naše plinarne. Nekateri dele bodo izdelali železarni na Jesenicah in v Guštanju. Vse plinarne v naši državi, ki jih je največ v Sloveniji in na Hrvaškem, uporabljajo samo kakovostni premog iz Raše in Laškega, briketiran v naši edini briketarni v Čupriji. Odslej pa ne bo več potreben drag in zamuden prevoz premoga iz Slovenije v Čuprijo in nazaj, ker bo imela vsaka plinarska svoj mlin. Razen tega bodo lahko uporabljali za proizvodnjo ogrevalnega plina tudi slabši premog. Takšen mlin je imela doslej samo zagrebška plinarska, ki ga je dobila iz tujine.

STROGA OBSODBA LJUDSKIM ŠKODLJIVCEV

Beograd, 21. marca. Pred sodiščem v Voiniču je bila te dni na zatožni klopi skupina 29 obtoženecv, ki so oskodovali prehrambeni sklad za 50.000 kg žita. Po tridenjvi razpravi sta bila glavna obtožena Rade Mrkič in Stanko Šarič obsojena na smrt z ustrelnitvijo. 11 obtožencev je bilo obsojenih na 6 do 10 let, ostali pa na kazni od 3 do 6 let odvzema prostosti.

Stanko Šarič je bil delegat državnega žitnega sklada v Voiniču, njegov pajdaš Rade Mrkič pa skladiščnik istega podjetja. Oba sta zlorabljala svoj položaj, kradla žito in ga preprodajala. Njunega zločinskega delovanja do lanskega novembra niso mogli odkriti, ker ju je ščitil soudeleženec Miloš Rončević, okrajni poverjenik za trgovino in preskrbo.

Prvih 50 doma izdelanih traktorjev

Kolektiv industrije motorjev v Rakovici bo izdelal do konca marca prvih 50 domačih traktorjev tipa »08«. Domači traktorji so dobili ime »Zadrugar«. Namenjeni so kmečkim delov. zadrugam in državnim kmetijskim posevstvom v Srbiji. Traktor »Zadrugar« ima 50 KS, vleče lahko tri pluge ali razne kmetijske stroje.

V Nikšiću bodo zgradili železarno

V Nikšiću so prispelje te dni prve skupine delavcev, ki bodo zgradili blizu mesta železarno.

Rončević ni nadzoroval njunega dela, temveč je tatvine prikrival, prekupčeval s tujo valuto in zagrešil druga kazniva dejanja.

Gene na ljubljanskem trgu 21. t. m.

Zelenjava: Zeljnate glavje 25—30 din/kg; zelje kisto 25—40; ohrovt 25—30; koleraba 25—30; por 60—80; česen 250—300; cebula 180; spinjak 80—120; pesa rdeča 25—30; redkev črna 15—20; hren omazhen 70—120; cvetača 70—80; motovilce 80—120; solata glavna 70—100; radič 80—120; fižol 70—100; krompir 25—30; repa sladka 8—10; repa kislá 15—20 dinarjev za kilogram.

Sadje: Jabolka 80—100 din/kg; suhe slive 180—200; fige 180—220; orehi celi 150—160; orehi lusnati 450—500 din/kg.

Perutnina: Kokosi 250—450 din/komad.

Mlečni izdelki: Mleko 40 din/liter; surovo maslo 600—700 din/kg; kuhano maslo 650—750 din/kg; sir 250—440 din/kg; slinko smetana 180—200 din/liter.

Mesni izdelki in meso: Suha slanina 500 do 600 din/kg; klobase suhe in drugi mesni izdelki 400—500 din/kg; meso prekajeno 350—450 din/kg; mast čista 470—550 din/kg; mast ocvirkova 500—600 din/kg; sveže svinjsko meso 250—300 din/kg.

Mleški izdelki: Moka fina 90—100—100 dinarjev/kg; moka bela domača 150—180; moka krušna 100—140; kafa 90—100; jekprenj 90—100; koruzna moka 50—70; koruzni zdrob 70—80; ajdova moka 100—110; ržna moka 80—100 din/kg; koruzna 50—70 din/liter.

Ostalo: Šladkor 470—500 din/kg; med 480—500 din/kg; mliho 180—200 din/kg; jedilno olje 600—550 din/liter; jajca, 11—13 din za komad; vino 140—150 din/liter.

Trg je bil kljub slabemu vremenu dobro založen. Pri zlonjavni je opaziti rahlo padanje cen, do čim je cena laže zaradi velikega povpraševanja ostala ista kakor včeraj.

Ali bodo otroške jasi in vrtce zaprli?

Tovarišica M. K. iz Trbovelj je stila, da bodo otroške ustanove — vrtce in otroške jasi razpustili, pa sprašuje po vzrokih.

Odgovor: Tudi v nekaterih drugih krajih (Ljubljana, Maribor) so se razširile govornice, da je treba opustiti otroške jasi, češ da so za nas luksus, da so matere, ki imajo otroke v teh ustanovah, v boljsem položaju itd. skratka, nekateri trdijo, da se omrežje otroških jasi ne sme razširati, kar niso rentabilne.

Otrok ne sme biti ovira zaposleni materi, ker bi sicer lahko govorili o neenakopravnosti zaposlene žene. Brez dvoma, da so otroške jasi najdražje ustanove, saj so namenjene otrokom od 6 tednov do 3 let. Za te otroke pa je potreben strokovno in zdravstveno izurjen kader, posebna oprema, ugodne higijenske razmere in pravilna prehrana. Oskrba vsakega otroka v jaskih velja okrog 2500 din mesečno, najvišji prispevek staršev pa je le 1000 din.

Ali so zaposlene matere, ki imajo otroke v jaskih res na boljšem? Čeprav ni pravilo, da morajo ob sprejemu otroka v takšno ustanovo upoštevati tudi socialni položaj staršev — dovolj je, da je mati zaposlena, pa podatki dokazujejo, da je v otroških jaskih skoraj 40% otrok brez očeta. In če hoče odvedela mati preživljati družino, jo mora družba podpirati v tej ali oni obliki. Kako pa je z ostalimi materami, ki imajo otroke v jaskih? Skupnost daje za njihove otroke več finančnih in gnotnih sredstev kot pa otrokom, ki niso v otroških jaskih. Ker pa gre za žene, ki so v našem gospodarskem, kulturnem in političnem živ-

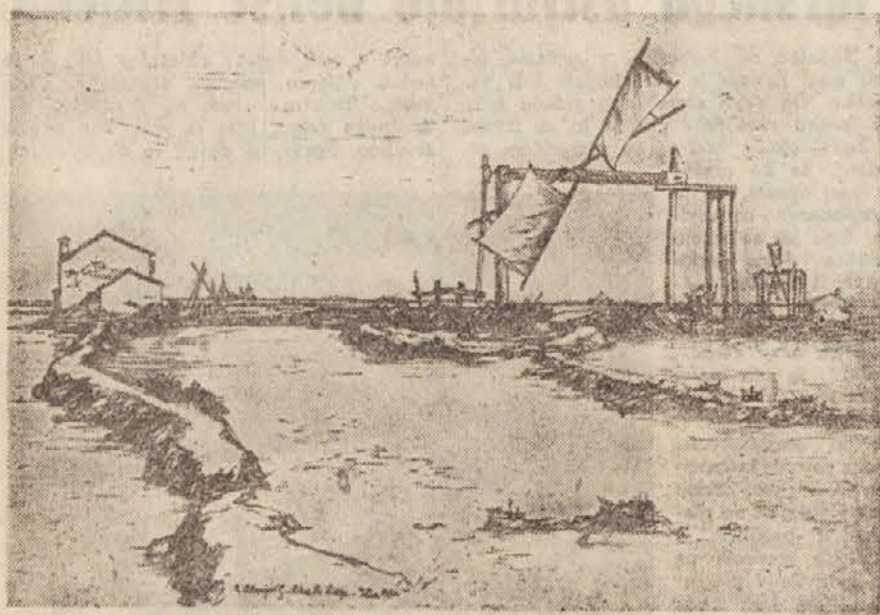
ljenju kot kvalificirane, zdravstvene, prosvetne in druge delavke nujno potrebne, je razumljivo, da mora družba oskrbeli njihove otroke v času, ko je mati zaposlena. Vsakdo pa ve, da po končani zaposlitvi delavnik za takšne žene še ni prenehal. Doma jo čaka še sto večjih in manjših opravkov, in le zaradi vztrajnosti in ljubezni do dela ter poklica, kljubujejo žene vsem težavam. In končno: mar smemo zavrniti zaposlitev ženi — materi z voljo in veseljem do dela, če ji to preprečuje samo otrok, ki bi bil sicer brez nadzorstva? Tudi takšni materi je treba omogočiti zaposlitev, otroka pa sprejeti v otroške jasi. Prav pa je, da se ne vključijo v delovno razmerje matere, ki niso kvalificirane, pa imajo več otrok. Seveda pa mora porasti tudi ugled takšnih mater in njihovo delo (vzgoja otrok, gospodinjstvo itd.) mora družba vse bolj upoštevati.

Otroških jasi ne bo nihče opustil. Nasprotno: Treba jih bo razširiti, saj pride v Sloveniji na eno otroško posteljico v jaskih 127,7 zaposlenih žena.

Slično je tudi z vrtci — vzgojnimi domovi, za otroke, ki še ne hodijo v šolo. Ministrstvo za prosveto LR Slovenije je izdalo navodilo, kjer naroča ljudskim odborom, naj se zavzamejo za razširitev omrežja vrtcev, sprejemajo vanje otroke zaposlenih mater, pa tudi otroke mater, ki niso v delovnem razmerju.

Zato so povsem neutemeljene govornice, da bomo vrtce opustili, saj naše državno in partijsko vodstvo venomer tudi z dejanji dokazuje, da je vzgoja in bodočnost otrok ena naših najvažnejših nalog.

RAZSTAVA JUGOSLOVANSKE GRAFIKE
V MODERNI GALERIJ

Riko Debenjak: Soline v Istri, Jedkanica (1950)

Kekec in naši filmski načrti

Naša Metka mi je naročila, naj se malo pozanimam, kako je s filmom »Kekec«, naj povprašam, ali imajo že dovolj igralcev in ali so tisto kavko, ki jo iščejo po časopisu, že našli. Za Tinko da bi se kar sama ponudila in zaradi tiste kavke da tudi ni, da bi delo zaostalo, pri sosedovih imajo papigo, mogoče...

Treba je biti »razgledan«, da najdeš to naše podjetje »Triglav-film«. Spoznati se moraš ne le na strokovne izraze kot so atelje, studio, ton-film, kašerija in podobno; da vse te oddelke najdeš, je treba poznati tudi našo belo Ljubljano, njene različne mestne in predmestne četrti. »Saj, zato pa« vzdihujejo filmski ljudje, ko nič hudega sluteč dregne v eno njihovih številnih ran. »Kaj filmsko mesto, filmska četrt, radi bi imeli magari eno samo, pa dovolj veliko poslopje, kjer bi se dalo — ne kot doslej pošteno tekati — pošteno delati. Tako pa — zdaj v Trnovu, kjer so vse delavnice, mali atelje, tehnična uprava, zdaj v administrativno upravo in veliki atelje na Zrinjskega cesti, zdaj v tonski studio v Sent Vid...»

Oh, tista kavka jim dela še najmanj preglavico. Pa kaj kavka, trideset vrat živali bo »nastopilo« v filmu in vse so si že zagotovili, nekaj pri privatnikih, nekaj v živalskem vrtu. Pikapolonco in polža upajo najti celo kar tam, kjer je Kekec doma — menda nekje pod Marjutljkom, okoli Kranjske gore. Je že trši oreh izbira mladih igralcev. Asistent tovariš Adamič je pripeljal iz najrazličnejših šol toliko Kekec, Mojc, Tink in drugih, da je režiser J. Gale v resnični zadregi, koga bi izbral, kdo se bo pred kamero najbolje obračal. — Sicer pa se ekipa, ki je začela delati letos februarja, še trudi, da ugotovi in določi nekoliko privzdigljeni slog te naše prve filmske pripovedke. Vsi, od režiserja, ki je s F. Milčinskim napisal scenarij po Vandotovi pripovedki, pa do njegovega asistenta Adamiča, snemalca Marinčiča, od scenografa Mikarja do slikarja I. Šubica se namreč zavedajo, da je prav v tem slogu vsa teža pa tudi privlačnost filma. No, in ker film po gmotni plati ni preveč zahteven — vsi rekviziti so že skoraj gotovi — se bodo aprila že lotili poizkusev snemanja, takole oktobra — novembra pa naše Metke »Kekec« že lahko pričakujemo. Da jim le ne bi čez poletje vreme preveč nagajalo, na »licu mest«, Kečkemv domu morajo posneti okoli dve tretjini filma.

Ne, »Kekec« ne prede trda, »Kekec« ni problem. Tokrat so zadeli, pogodili privlačno snov in — tehnično zmogljivost podjetja. Ta je namreč silno važna. Končno je le treba vedeti, da industrijsko tehnična baza ni le prvi pogoj filmske umetnosti, ampak tudi da je ta pri nas — le kako bi moglo biti drugače! — še zelo neoblogjena. Na to dejstvo smo doslej vse preveč pozabljali, zato pa nas vseskozi tepe, nam kvari naše velikopotezne načrte, lomi kopja našim filmskim ustvarjalcem. Z majhnim ateljejem, kjer ni mogoče postaviti več objektov hkrati, s stariimi razvijačnimi in kopirnimi stroji, ki ne dopuščajo hitre kontrole opravljenega dela, s pomankljivimi kamerami itd., je kako smo na primer mogli uspešno reagirati na vsak dan drugačni mednarodni položaj. Zaman je bilo delo na »Humoreski« — v vedno hujšem navalu »socialističnih« provokacij je Raikov proces že davno prejel zbledel, kot pa bi mogli film dokončati, in »Trste«, po poldrugoletnem snemanju smo z njim prav tako že davno zamudili trenutek, ko bi ne bil le na mestu, ampak bi našo stvar tudi podprl. Res, »Visoški kroniki« se zaradi takšne vnanje odvisnosti nikamor ne mudi, a zaradi v bistvu istih vzrokov delo na njej danes sploh stoji. Vsestransko zahteven scenarij, ki bi bil v čast katerikoli svetovni produkciji, pri nas ne samo da ni našel tehnično že utrieneza podjetja, tudi upanje, da bi materialna baza rasla istočasno s filmom — je bilo menda prezgodnje. Spet smo trčili na vnanje sile, na možnosti našega uvoza oziroma izvoza — spet se je zgodilo, da ni bilo kje, ni bilo kaj, ko je bilo treba preiti k snemanju. Veliki atelje, že lani — so rekli — bo dograjen, pa (ni bilo delovne sile, ni bilo materiala) še zdaj niso opravljena niti gradbena, kaj šele instalaterska dela: scenski rekviziti, kostumi, lasulje niti polovice jih delavnice še niso prejele v delo.

Minil je čas, ko nas je osrečeval že sam obstoj lastnega podjetja, ko nam je že samo ta zadoščal, da smo n. pr. naša najbolj slikovita in splošno sprejeta literarna dela kot so »Pod svobodnim soncem«, »Samorastniki«, »Splavariji« videli že kar tudi »filmana«. Res, »Triglav-film« je takrat najbolj in najbolje »delal«, a žal, tudi s »tvornico sanj« — vidimo — ni moč ničesar preskočiti, ničesar prehiteti, razvojne zakonitosti niso tudi in nič manj železne.

Razumljivo in prav je torej, da zdaj ko smo uvideli, da tehnična zmogljivost Triglav-filma še nikakor ni dorasla našim filmskim željam, skušamo te prilagoditi stvarnemu stanju. Razen Kekca si torej upamo letos posneti le še pet, šest kratkometražnih dokumentarnih filmov. Naj jih kar naštejemo: 10-letnica OF, Slike z loškega pogorja (kulturni film, ki naj približa slikarsko delo škofjeleških moštrov), Trubar med nami (ob 400-letnici slovenske knjige), dva lovška filma ter o rejki konj (Lipnica). Ze izven plana je delo na lutkovnem filmu »Suzanka«. To je torej vse, dejansko stanje plus vse naše možnosti. Pač, morda bodo premaknili z mrtve točke še tudi »Visoški kroniki«, morda...

To stanje našega filmskega podjetja je — zaradi vseh mogočih težav, s katerimi se danes tepemo — sicer nujno, a je vendar boleče. Kapitalna graditev podjetja res napreduje, a zelo, zelo počasi. Prošnje za nove obdelovalne stroje, za laboratorijski material, kar vse bi pospešilo proizvodnjo, so nenehne. In umetniškega vodjo bi tudi potrebovali. Stvar je tembolj pereča, ker se po novi uredbi o svobodnih filmskih delavcih, ki naj pripomore h kvaliteti filma, utegne zgoditi, da bo še naš maloštevilni filmski kader počasi odpadel, ne zato, ker bi bil nesposoben, ampak ker podjetje ne bo imelo dela zanj. In kako in kje se bo učil filmski podmladek, ki nam je, vsaj glede na perspektive, vendar potreben — vse to so vprašanja, s katerimi si ljudje pri »Triglav-filmu« že dalj časa belijo glave.

Toliko le na vprašanje, ki ga je sprožila naša Metka. Vem, niti nje nisem zadovoljila — kar slišim jo: »Kdaj pa? Kako pa? Kje pa?« — koliko manj ljudi, ki so mnogo resneje zainteresirani na slovenskem filmu in čakajo na temeljitejši odgovor.

Naše ljudske univerze

Kulturnim tradicijam se moramo predvsem zahvaliti, da se je po vojni pri nas zelo naglo razmahnilo amatersko kulturnoumetniško delo, in sicer med najširšimi sloji našega delovnega ljudstva. Res da je bila mnogim kulturnim društvom, ki so se ukvarjala s tem delom, vzgoja kot osnovna naloga bolj postranskega pomena in je kulturnoumetniško delo služilo raznim političnim strankam za vabo pri pridobivanju novih simpatizerjev in pristašev. Res je tudi, da spričo take kulturne politike, zlasti pri ljudskih odrih, težko zasledimo resno stremenje po idejnosti in umetniški kvaliteti, vendar nečesa ne moremo zanikati: ljudstvu so se pevski zbori, glasbene skupine, ljudski odri in podobno prikupili. Prav zato preusmerjanje dela in snovanje kulturnoumetniških društev po vojni ni delalo posebnih preglavic.

Precej slabše kakor amatersko kulturno umetniško delo pa je bilo pri nas zakoreninjeno splošno izvenšolsko izobraževanje. Posledice tega smo dolgo čutili in jih deloma čutimo še zdaj. Pustimo ob strani težave naših ljudskih knjižnic in izobraževalnih tečajev. Se težavnejši kakor tu so bili začetki ljudskih univerz, kjer ni bilo od prej skoraj nobenih izkušenj, saj so imela pred vojno ljudske univerze le največja gospodarska središča (5 v vsej Sloveniji). Bil je problem, kako zainteresirati ljudi za to vrsto ustanov — pa tudi kako dobiti predavateljski kader, ki bi znal v poljudni in privlačni obliki ljudstvu posredovati znanost in umetnost, to se pravi, vsaj drobec tistega bogastva, ki si ga ne utegne vsakdo pridobiti, a ga sodoben napreden človek ne more pogrešati.

Ceprav so bile že leta 1947 v večini okrajnih centrov ustanovljene ljudske univerze, lahko šele za lansko in za to leto trdimo, da je delo v teh ustanovah v glavnem zadovoljivo. Prej smo videli v njih živahnost le ob raznih gospodarskih ali političnih akcijah in kampanjah ter najrazličnejših proslavah, zdaj pa so v glavnem opustile vsebinsko in časovno nenačrtovitost, Organizacijska trdnost in smotnost pri delu je precej zasluga odborov, v katerih so od leta 1949 strokovnjaki za razne panoge znanosti in umetnosti. Veliko zaslugu pa imajo tudi odbori množičnih organizacij, ki zlasti zadnje čase v mnogih okrajih skrbijo za razvet ljudskih univerz.

V Sloveniji imamo 55 ljudskih univerz; tolminska in mariborska pa skupno še 11 podružnic v bližnji okolici. V glavnem jih je povsod dovolj, razen na Primorskem, kjer delujeta le že omenjena ljudska univerza v Tolminu in Idriji (Ajdovščina je utihnula) ter jezikovni tečaj v Postojni. Naiveč jih imata Stajerska in Gorenjska, Dolenjska pa se je razgibala v tem pogledu šele letos v tekmovalju za 10-letnico OF.

Omenili smo že, da so bila predavanja v ljudskih univerzah, če izvzamemo Maribor, prejšnja leta bolj priložnostna, po tematiki pa zelo ozka. Prav tu vidimo zdaj največji napredek. Ne le da je vsebina predavanj pestrejša in zanimivejša, ustanove so imele tudi pravilne pedagoške metode dela — prehajajo od tistega, ki je človeku bliže in laže k manj znanemu in težavnejšemu. Tako obravnavajo gospodarske probleme z vidika domačih posebnosti, razvoj ter geografske, etnografske in zgodovinske značilnosti domačega kraja z bližnjo okolico. Precej je tudi zdravstvenih in literarnih predavanj, posevov v znanost, predvsem v biologijo, družbene vede in zadnje čase zlasti na Stajerskem v psihologijo in pedagogiko.

Ponekod, n. pr. v Ljubljani, Mariboru in Celju, so začeli že prirediti predavanja v ciklusu. Tako imajo v Mariboru že dva slovsvena »tečaja« — ciklus predavanj o domačem in posebej o svetovnem slovstvu. Sestavili so še ciklus pedagoških predavanj, hkrati pa pri-

pravljajo v Celju in Ljubljani tečaje za politično ekonomijo, zgodovino in zemljepis. Predavanja v ciklusu, ali drugače povedano — tečaje imajo v načrtu tudi ljudske univerze v manjših krajih. Razumljivo, da jim bodo morale pri tem pomagati močnejše ustanove te vrste, na primer mariborska, ljubljanska in celjska ljudska univerza, ki so organizacijsko najtrdnješe, imajo pa tudi največ predavateljev. V Ljubljani so na primer že sestavili poseben odbor strokovnjakov, ki naj bi bil nekaj posvetovalen organ za druge ljudske univerze, vendar se njegova pomoč še nikjer ni pokazala.

Lepo so se letos obnesli jezikovni tečaji, ki jih je prvič organiziralo 11 ljudskih univerz in jih skupno obiskuje 2410 tečajnikov. (Ljubljana, Postojna, Krško, Slovenj Gradec, Strnišče, Ptuj, Celje, mesto, Tržič, Novo mesto, Črnomelj, Laško.)

Obisk v ljudskih univerzah je zlasti tam, kjer uporabljajo predavatelji ponazorila, zelo dober. Centralno ljudsko univerzo v Ljubljani redno obiskuje 150 do 1000 ljudi, čeprav je bilo letos dvakrat, v februarju celo štirikrat več predavanj kakor prejšnja leta. V načrtu je, da dobijo vse ljudske univerze diapozitive in kinoprojektorje za ozkočrne filme, s čimer bo zagotovljen še večji obisk predavanj.

V ljudske univerze zahajajo zaenkrat najmarljiveje nameščenci in srednješolska mladina ter učenci v gospodarstvu. Zaradi velikega zanimanja, ki ga kaže mladina v Brezicah, so začeli tam prirediti redna predavanja izključno za mladino. CLU v Ljubljani pa ima to v načrtu. Skoraj povsod pa so delavci redki gostje ljudskih univerz. Nekatere ustanove so poskušale zainteresirati delavstvo za svoje delo tako, da so organizirale predavanja v delovnih kolektivih, vendar se to ni dobro obneslo. Treba bo resno premisliti in se posvetovati tudi z delavstvom, ki mu te univerze predvsem namenjene, o temah, ki bi jih pritegnile.

Dobro vodstvo in prav tako dober predavateljski kader imajo ljudske uni-

Razstava sodobnega jugoslovanskega kiparstva

Radauš: Jatnik

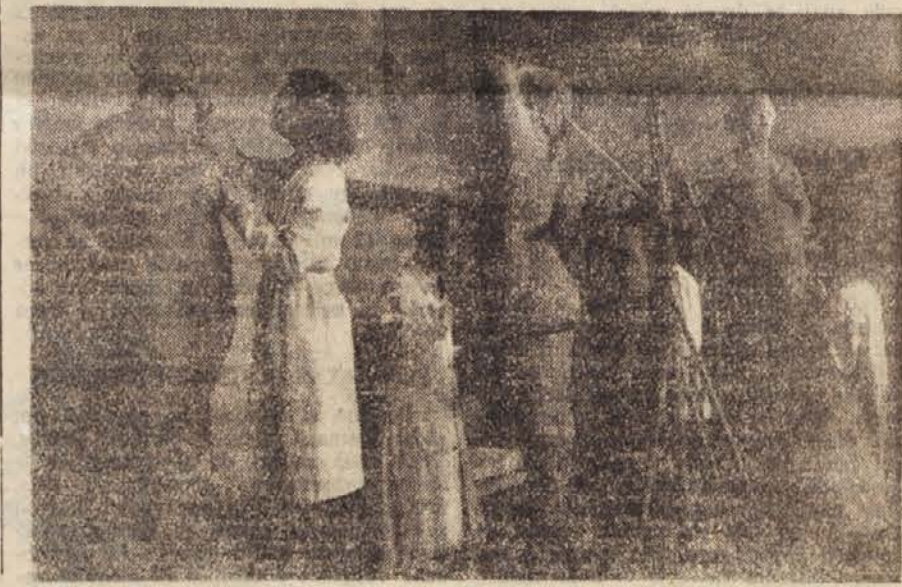
verze v Ljubljani, Mariboru (lani so imeli 112 predavanj), v Celju (lani 132 predavanj), Tolminu, Idriji, Murski Soboti in pet ljudskih univerz v radovljiškem okraju, zato so tu uspehi zelo lepi. Marsikje pa je vprašanje kvalitetnih predavateljev, inženirjev, profesorjev, zdravnikov in drugih strokovnjakov še kočljivo. Te težave bi lahko odpadle, če bi osrednje univerze oskrbovale šibkeje z dobrimi in zanimivimi predavanji.

Špecialna kiparska šola F. Smerduja

Akademiji upodablajočih umetnosti so se v začetku šolskega leta 1948-49 pridružile še dveletne posebne šole, v katerih si najbolj nadarjeni absolventi slikarskega, kiparskega ali grafičnega oddelka v splošni šoli ob pomoči naših priznanih umetnikov dopolnjujejo osnovno znanje. Okoli 20 absolventov Akademije je zdaj v teh šolah, povečini pri slikarjih, rektorju Akademije G. A. Kosu (monumentalno slikarstvo), G. Stupici, S. Pengovu (zidno slikarstvo), medtem ko je v posebni šoli za grafiko, ki jo

vodi B. Jakac, ter v posebnih šolah akademskih kiparjev B. Kalina in F. Smerduja precej manj študentov.

Posebno šola F. Smerduja eta absolvirala doslej dva študenta, sedaj pa obiskujejo prvi letnik trije, drugega pa dva. Ker je akademija zelo utesnjena s prostorom, seveda tudi posebne šole niso izjema in kakor vidimo, je v šoli precejšnja gneča. Na sliki je prvi letnik pri modeliranju akta, učenca Stojan Batič in Stane Keržič pa imata že svoj atelje.

Albert Maltz: PODTALNI TOK

Sodobni napredni ameriški roman

Kaj več, kolikor spoznamo iz prevedenega romana, o sodobnem ameriškem pisatelju Albertu Maltzu in njegovem mestu v ameriškem literarnem življenju ne vemo, zato nam mora sam tekat povedati čimveč: vselej je prijetno presenečenje, kadar odkrijemo umetniško sugestivno delo, ne da bi bili že vnaprej nanj opozorjeni po sugestivnem imenu svetovno znanega in priznanega avtorja.

Kraj dogajanja v Podtalnem toku: veliko ameriško industrijsko središče Detroit, eredišče ne samo ameriške, ampak tudi svetovne avtomobilske proizvodnje. Detroit — simbol vse Amerike: tu Amerike z marmornatimi klubi in komfortnimi limuzinami najbolj reakcionarnih vlekapitalistov, tam proletarske Amerike, slabo plašanih livarjev in peric z oteklimi nogami, zapostavljenih črnskih kreaturev, zavednih komunistov in sindikalistov.

Čas, v katerem se zgodi epizoda iz te Amerike: trije dnevi meseca februarja leta 1936, takoj po usodni krizi, ki je pahnila v revščino vse avto, leto, ko je stopil na predsedniško tribuno pokojni Franklin Roosevelt z novimi operacijskimi predlogi za rešitev vneokričnega ameriškega gospodarskega in socialnega položaja. Čas pred volitvami, za katere se je prva Amerika zarekla, da Roosevelt nikakor ne sme uspeti s svojimi demokratskimi predlogi, ki so pozneje zmagali in privedli do delnega državnega kapitalizma. Čas, v katerem se je razmahnila ameriška Komunistična partija in po vseh industrijskih središčih organizirala sindikalno organizacijo. Napeti čas, poln razkošja in bede, javnih volilnih demonstracij in podtalnega delovanja. Prva Amerika organizira podtalno Črno ameriško legijo, teroristično or-

ganizacijo, z uniformami Ku-kluks-klana, s tajnimi, srednjeveškimi emetišnimi obredi, s pogromi na črnce, demokrate in še zlasti na komunistične voditelje. Druga Amerika z žilavo disciplino, z velikanskimi osebnimi žrtvami pripravila pot revoluciji in se bori za izboljšanje delavskega položaja.

Glavne osebe v epizodi: komunist Princev, delavec v avtomobilski industriji, sindikalni funkcionar, pošten, discipliniran, z vrsto drobnih osebnih problemov, od katerih se mukoma trga in se ves posveča družbenemu delu. Njegova žena Betsy, perica, ki vidi moža le v nedeljo, pa ga neskončno ljubi, a tudi ona kot komunistka zataji vse življenjske težave in vztraja pri svojem delu. Star partijec Turner, mož, ki potuje s sestanko na sestanke, hripav govori o borbi in sanja o revoluciji. Vrsta njegovih prijateljev — belih in črnih, poštenih, mladih ljudi: med njimi pa tudi črnce, ki se prodaja ameriški legiji in za nekaj beličev ovadi svoje prijatelje. Proti njim stoje predstavniki prve Amerike: propali kapitalist Kellogg, patološki nevrastenik, inkvizicijski fanatik, kadar gre za prelivanje krvi, in preračunljivi sebičnej, kadar gre za njegovo koristi. Ambiciozni Grebb, mehkužni ženskar, lahkoživec, človek, ki je zrastle iz proletariata, pa se ne ustraši nobenega ponižanja, kadar gre za njegov boljši položaj in vstop v visoko družbo. Človek, ki je najbolj nevaren, ker je vrh svoje pokvarjenosti zmožen in delaven, ker pozna proletariata in njegova stremjenja. Vrsta propadlih boksarjev, zanikarnih kriminalcev, pustolovskih šoferjev, ki služijo ameriški legiji kot žandari in krvniki. In kot nasprotje Betsy Kellogova hčerka Adelajda, razvajana, brezdelna lepotica.

To je pravzaprav v romanu vse. To ustvarja vzdušje romana, pristno vzdušje Amerike leta 1936. To nam predstavi življenjske probleme strahnega podtalnega boja za demokracijo in proti njej, to nam prikaže prerez ekoci družbene plasti Amerike in prav pod mikroskopsko kot primere pokaže značilne predstavnike teh plasti z njihovo ideologijo in vsakdanjim življenjem: od starega Turnerja do zadnjega propadlega boksarja v podkupljivi službi moderne inkvizicije. Tragična epizoda ima skorajda podrejeno vlogo: Princeva ujame ameriška legija, prigovarjajo mu, naj preseda na njihovo stran, in, ko ostane v svojih načelih nemoten, priredijo krvavo orgijo nad njegovim izmučenim truplom. Medtem Princeva iščejo tovariši in žena: njihovo tovarištvo je jekleni, odpadnika kaznujejo, nihče med njimi, niti Betsy, se ne skrhata. Ta epizoda še bolj poudari napredno težnjo romana in oriše socialno-idejni profil avtorja: njegova simpatija je vseskozi na strani druge Amerike, strastno razkrinkuje in obtožuje prvo Ameriko in ob dosledno realistični analizi pristnega življenja veruje v bodočnost humanega, demokratskega napredka.

Troje je pri tem dosledno realističnem delu iz sodobne ameriške literature (seveda poleg progresivne tendence) posebej občudovanja vredno!

Albert Maltz je neprestano pisal v nevarnosti, da zdrkne, z življenjsko in umetniško prepričljivo ravni objektivnega realističnega opisa v propagandistično, papirnato abstraktno pisanje. Kljub temu, da njegovi junaki cela poglavja govore o politiki in družbenih problemih, je z nizanjem različnih situacij, z osvetlitvijo od vseh strani, z dobrim psihološkim čutovanjem in pravim umetniškim odnosom zvanje vlti polnokrvno življenje. Izognil se je črno-belemu slikanju, poenostavitvi življenjskih problemov in enostranskemu teoretiziranju. Konflikt dela zraste iz krvavo resničnih družbenih nasprotij,

življenjska tragičnost je argumentirana in človeško pretrepljiva, nosilci dejanja so polnokrvni ljudje: idejna tendenca romana je zato živa in prepričljiva.

Druga nevarnost, ki je pisanju Alberta Maltza sicer manj grozila, je bila težnja k zunanji, napeti zanimivosti dejanja. Podtalna borba dveh organizacij (med njimi prav fantastičnega Ku-kluks-klana), kriminalna ugrabitev, lov za ugrabljenim — vse to bi bila lahko dobra osnova za napeto detektivko. Da kaj takega Podtalni tok niti najmanj ni, je zasluga intenzivnega življenjskega utripa, poglobljene tragike zgodbe in idejne sfere borbe med dvema skrajnostima. Zunanje napeti elementi delo samo bogatijo: roman ni samo notranje življenjsko in idejno pravilno zastavljen, ampak ima tudi močno, zunanje zanimivo dramatsko krivuljo.

K privlačnosti romana nemalo pripomore tudi skrajno organizirana in mojstrska kompozicija. Dejanje se dogaja tri dni, posamezna poglavja so označena z uro dogajanja. Strničnost konflikta, ekonomičnost opisa, dramsko razporejena gradnja ne dovoli nebitnih elementov in nevažnih epizod. Takšna kompozicija spominja na O'Flahertyjevo Noč po izdaji: vendar je po obširnosti dejanja in večjem številu dobro karakteriziranih oseb od te skorajda bogatejša.

Roman doslej neznanega pisatelja Alberta Maltza je zaslužil prevod v slovensko. Zlasti je zato, ker se lahko naša literatura marsikaj nauči pri njem: kako lahko živi dosledna progresivna tendenčnost v polnokrvni, pretresljivi življenjski podobi, kako lahko žele iz objektivne analize in intenzivnega, humanega avtorjevega odnosa do snovi zraste prepričljiva realistična podoba in kako je lahko tudi realistično, progresivno delo zanimivo in kultivirano umetniško napisano. Kajti to se nam je — vsaj po doedanih poizkusih sodob — zdelo marsikaj nezdravljivo in včasih tudi nepotrebno!

M. M.

Nekatere pripombe k javnemu predavanju o mladinski zločinstvenosti!

Od tovarisa G. M. smo prejeli naslednji prispevek, s katerim pisec popravlja nekatere napake in pomanjklivosti, ki se tičejo pri nas še malo obravnavanih vprašanj o kriminalnosti med mladino.

Načelni članek o zanemarjeni vzgoji mladine, ki je bil objavljen 4. III. 1951 v 'Ljudski pravici', lahko prepriamo z nekaterimi dejstvi. Spodbuja nas namreč k temu, da brez ovinkov podamo nekaj pripomb k javnim predavanjem dr. Skaberneta o mladinski zločinstvenosti.

Cepprav je nameraval zajeti v ta predavanja predvsem vzroke mladinske zločinstvenosti v pogojih današnje stvarnosti, mu to ni uspelo. Upošteval ni nekaterih načelnih vidikov, ki so v tej zvezi neobhodno potrebni.

Zato je pretirano poudarjal pomen tako imenovanih notranjih vzrokov mladinske zločinstvenosti ter večkrat prikazoval razna nagnjenja, kot prirojena zločinska nagnjenja. Trditve, ki jih je postavljajal na nekaterih mestih, je napredno znanost zdavnaj zavrgla. Postali smo pozorni na take trditve, kot so n. pr. sledeče:

»Poudariti pa je treba, da narava ne ljubi popolne jasnosti in da le redko tvori čiste oolte, zato so le redka čista bitja okolja, ter prav tako čisti tip rojenega zločinca...»

Pripomba: Potemtakem je vendarle tip rojenega zločinca, le čisti ni. Že zdavnaj zavrnjena Lombrosova teorija in prosluli rasiistični nazori bi bili dr. Skabernetu zelo hvaležni, če bi mu uspelo to dokazati. Toda, kako gledajo na te zablode ve napredni ljudje v svetu? Vsekakor zelo kritično in z obojancem. Tako so n. pr. na II. mednarodnem kongresu za socialno zaščito v Liègu (Belgija) leta 1949 kritično ocenili celo tako imenovano evgenično teorijo, ki zagovarja ekscipenje (sterilizacijo oz. kastracijo) zločincev, pijancev in nenormalnih ljudi. Soglasno so ugotovili, da evgenična sterilizacija ni zadostno znanstveno utemeljena. Skratka, napovedi o dedovanju določenih hib so negotove.

Napredna znanost poudarja povsed pretežni pomen socialnega okolja, ki temelji v družbeno-ekonomskih razmerah. Zato nikakor ne more prijeti odločilnega pomena notranji vzrok katerekoli oblike zločinstvenosti. Njihov pomen je namreč zelo majhen ter v obliki neposrednega vzroka eploh ne more priti do izraza. N. pr. otroci iz družin alkoholikov dostikrat zapadejo v kriminalnost, vendar so tudi tu njeni neposredni povzročitelji vedno le slabi vplivi njihovih okolja. Niskakor pa ne moremo trditi, da je tu že neko prirojeno zločinsko nagnjenje ali kaj podobnega. Pravkar navedeno velja predvsem za naslednja predavateljeva trditve:

»Že tu je treba pripomniti, da zanemarjena vzgoja ni edini vzrok zločinskih nagnjenj pri mladini, ampak te večkrat izvirajo iz mladostnikove telesne in duševne manjvrednosti...»

V kolikor je nevarnost, da bo otrok duševno zaostajal (kar pa še daleč ni »manjvrednost«, ki ne pomeni dosti več kot psovko oziroma »nagnjenost h kriminalu«, mu je družba dolžna priskrbeti toliko bolj izpolnjenost in dovršeno vzgojo ter socialno in zdravstveno zaščito. Medtem ko je avtorjevih izjavajni izhaja, da je »manjvrednost« pač eden izmed pojavov, kjer se ne da kaj prida pomagati.

Tako stališče je nekoč zavzemal le izkoriščevalec do izkoriščanca, ker se mu je zdelo škoda stroškov za tako obliko nudenja pomoči sočloveku. V današnji družbi, ki je socialistična, pa tega stališča nikakor ne smemo priznati, ker je brezceno in nečloveško. Zato je javno razlaganje zastarelih in napajnih teorij pri nas toliko bolj nerazumljiv pojav.

Marxov nauk o vplivu »gospodarske strukture« (misli je verjetno na družbeno-ekonomsko ureditev), omenja le mimogrede in napačno trdi, da je »zločin posledica kapitalističnega družbenega reda«. Potemtakem zločina pred kapitalizmom eploh ni bilo. Predavatelj je verjetno hotel reči, da je zločin posledica družbene ureditve, kjer vlada izkoriščanje človeka po človeku, toda pri tem ga je zapeljalo pomanjkljivo poznavanje marksizma-leninizma. Da je temu tako, nam pričajo tudi naslednje trditve: »V kapitalističnih razmerah ni nobenega upanja več na izboljšanje ter se pešimizem loteva posebno mladine in eicer vsake generacije vedno bolj in bolj. Zato ni čudno, da mladina povsem drugače ocenjuje moralne vrednote ter se zato predaja posemznim trenutkom in izrablja vsako priliko, saj je bodočnost itak izgubljena. Če bi ta predavateljeva trditve držala, bi kapitalizmu moral slediti absoluten prepad človeške družbe in ne njegova višja stopnja — socializem. Mladino v kapitalizmu ne sili v kriminalno pešimizem in obup zaradi brezizgledne bodočnosti, ampak skrajno slabe gnotne razmere, v katerih je prisiljena živeti. V neznočnih razmerah je zločin kvečjemu izhod iz trenutne gnotne stiske, na prvi ebi je dal opravka. Tako govori n. pr. o »vezanosti po neki notranji določenosti«, o tem, da je človek »avrtobus, v katerem so zavzeli svoj prostor vsi njegovi predniki, da je »radovednost vzrok, da pade dekke v prostitucijo«, o »homoseksualizmu pri otrokih v šolski dobi«, o nekem zakonu »duševne resonance in stabilizacije«, ki ga ntkjer ne razloži itd.

Poleg načelnih napak in potvorb etvarnosti vsebuje predavanje še mnogo drugih, manjših pomanjklivosti. Tudi te pričajo o zgrešenih predavateljevih pogledih ter o nejasnosti njegovega osebnega prepričanja glede problemov, s katerimi je v dal opravka. Tako govori n. pr. o »vezanosti po neki notranji določenosti«, o tem, da je človek »avrtobus, v katerem so zavzeli svoj prostor vsi njegovi predniki, da je »radovednost vzrok, da pade dekke v prostitucijo«, o »homoseksualizmu pri otrokih v šolski dobi«, o nekem zakonu »duševne resonance in stabilizacije«, ki ga ntkjer ne razloži itd.

Predavatelj se je na več mestih skliceval na I. kriminološki kongres, ki se je vršil l. 1938 v Rimu in s tem zapadel v bistvene napake. Teoga kongresa se je namreč udeležil »znanstveni svet« nekdanjih fasističnih držav ter nekaterih drugih, ki so se tedaj z njihovimi nazori v bistvu etrinjali. Tu so »ugotavljali« seveda v prvi vrsti samo to, kar je ustrezalo rasiističnim težnjam. Ali predavatelj ne ve za drugi kriminološki kongres, ki je bil v septembru lani v Parizu in je imel v programu tudi proučevanje mladinske zločinstvenosti, ker je hotel popraviti težke zmotne ugotovitve I. kongresa?

Tako med drugim govori, da požigom, ki jih povzročajo otroci, ni vedno vzrok le otroška nerazodnost in razposajenost, ampak ima »odločilno vlogo tudi maščevanje zoper osovražene roditelje«, trdi, da dosti požigov na vase izvršujejo hlapi in dekde, ki so sprti z gospodarji in se hočejo s tem maščevati. Treba je poudariti, da so take trditve daleč od etvarnosti in da o njih danes pri nas sploh ne moremo več govoriti. Še dalj pa je šel s trditvijo, da mlada dekleta v pubertetni dobi izvršujejo požige iz domotožja in iz »neodoljive želje« »izpremeniti obstoječi položaj«. Ne vemo, kje je predavatelj odkril take primere požigov, neizpodbitno pa je dejstvo, da pri nas takih primerov nikoli ni bilo in jih po vsej verjetnosti nikoli ne bo.

Dalje je predavatelj mnogo premalo presodil današnje stanje mladinske kriminalitete pri nas. Sploh se ni potrudil, da bi sistematično razčlenil vzroke socialnega okolja, ki so glavni in neposredni faktorji mladinske zločinstvenosti. Najhuje pa je to, da je nekatera dejstva popoščil ter s tem dobesedno potvortil stvarnost.

Tako med drugim govori, da požigom, ki jih povzročajo otroci, ni vedno vzrok le otroška nerazodnost in razposajenost, ampak ima »odločilno vlogo tudi maščevanje zoper osovražene roditelje«, trdi, da dosti požigov na vase izvršujejo hlapi in dekde, ki so sprti z gospodarji in se hočejo s tem maščevati. Treba je poudariti, da so take trditve daleč od etvarnosti in da o njih danes pri nas sploh ne moremo več govoriti. Še dalj pa je šel s trditvijo, da mlada dekleta v pubertetni dobi izvršujejo požige iz domotožja in iz »neodoljive želje« »izpremeniti obstoječi položaj«. Ne vemo, kje je predavatelj odkril take primere požigov, neizpodbitno pa je dejstvo, da pri nas takih primerov nikoli ni bilo in jih po vsej verjetnosti nikoli ne bo.

Dalje trdi: »Življenje moralno zanemarjenih otrok teče izven rodbinskega kroga, izven šole in drugih vzgojnih vplivov, tako rekoč izven družbene zajednice. Čez dan so na ulici, pred kinematografi, na športnih prireditvah, zlasti nogometnih, skratka povsed. Ponoči spijo po grmovjih parkov, po porušeni in nedograjeni etavbah, v podstrešjih, kletih, hlevih in na periferiji mesta. Vremenske neprilike lahko prenašajo, ker so ee jih navadili, pa tudi pozabijo nanje. Iz dneva v dan vse bolj trgajo zvezo s svojo ereditno in postonejo zanjo vedno bolj nevarni...»

To nikakor ni rea. Zelo redki so primeri, da bi kak mladostnik pri nas živel na tak način. Mar naj pri nas pričemo govoriti o pravih »brezprizornikih« v sovjetskem smislu izraza? Pri nas ni otrok ceste, zato so taka popisnišna opisovanja življenja vzgojno zanemarjene mladine pri nas krievina in usodna.

Podobna potvorba stvarnosti je tudi naslednja trditev: »Prostitucija pa se pojavlja tudi v zvezi s pomanjkljivim zasluzkom frizerk, natakaric, služkinj in podobnih poklicev, kjer jih že njihov poklic spravlja v zvezo z drugim spolom...»

Reči moramo, da se prava parazitska prostitucija (vdajanje obrotoma in za denar) med našo mladino sploh ne pojavlja. Se najmanj za zaradi »pomanjkljivega zasluzka« ali celo zaradi »določenega poklica«.

Poleg načelnih napak in potvorb etvarnosti vsebuje predavanje še mnogo drugih, manjših pomanjklivosti. Tudi te pričajo o zgrešenih predavateljevih pogledih ter o nejasnosti njegovega osebnega prepričanja glede problemov, s katerimi je v dal opravka. Tako govori n. pr. o »vezanosti po neki notranji določenosti«, o tem, da je človek »avrtobus, v katerem so zavzeli svoj prostor vsi njegovi predniki, da je »radovednost vzrok, da pade dekke v prostitucijo«, o »homoseksualizmu pri otrokih v šolski dobi«, o nekem zakonu »duševne resonance in stabilizacije«, ki ga ntkjer ne razloži itd.

Predavatelj se je na več mestih skliceval na I. kriminološki kongres, ki se je vršil l. 1938 v Rimu in s tem zapadel v bistvene napake. Teoga kongresa se je namreč udeležil »znanstveni svet« nekdanjih fasističnih držav ter nekaterih drugih, ki so se tedaj z njihovimi nazori v bistvu etrinjali. Tu so »ugotavljali« seveda v prvi vrsti samo to, kar je ustrezalo rasiističnim težnjam. Ali predavatelj ne ve za drugi kriminološki kongres, ki je bil v septembru lani v Parizu in je imel v programu tudi proučevanje mladinske zločinstvenosti, ker je hotel popraviti težke zmotne ugotovitve I. kongresa?

Tako med drugim govori, da požigom, ki jih povzročajo otroci, ni vedno vzrok le otroška nerazodnost in razposajenost, ampak ima »odločilno vlogo tudi maščevanje zoper osovražene roditelje«, trdi, da dosti požigov na vase izvršujejo hlapi in dekde, ki so sprti z gospodarji in se hočejo s tem maščevati. Treba je poudariti, da so take trditve daleč od etvarnosti in da o njih danes pri nas sploh ne moremo več govoriti. Še dalj pa je šel s trditvijo, da mlada dekleta v pubertetni dobi izvršujejo požige iz domotožja in iz »neodoljive želje« »izpremeniti obstoječi položaj«. Ne vemo, kje je predavatelj odkril take primere požigov, neizpodbitno pa je dejstvo, da pri nas takih primerov nikoli ni bilo in jih po vsej verjetnosti nikoli ne bo.

Iz naših prirodnih krasot

Med neštete zanimivosti v Sloveniji, ki privabljajo številne domačine in tuje, štejejo tudi naše — kraške jame. Dosegli jih je raziskanih deset in sicer: Postojnska jama, Rakova kotlina pri Raketi, Predjamska, Skočjanska jama pri Divači, Divaška jama, Vilenica pri Lokvi, Dimnice pri Slivem, Križna jama pri Ložu, Taborna jama pri Grosupljem in Huda luknja pri Sostanju.

Tokrat sem hotel le mimogrede napisati nekaj o naši največji in najbolj raziskani Postojnski jami. Da je od vseh kraških jam najbolj raziskana — lahko bi rekli vsakomre dostopna — nam zatrjujejo tudi govorice. Postojnska jama, ki jo raziskujejo že od leta 1819 — nastarjši podpis obiskovalcev v njej izvirajo celo iz leta 1813 — so prostore raziskovali s svečami. Čeprav svetijo sedaj v jami zelo velike žarnice (najmočnejša ima 2000 sveč) se včasih zdi obiskovalcu, da so prostori le še premoale razsvetljeni.

Rakšen je obisk Postojnske jame? Lahko trdimo, da se je v zadnjih letih neprimerno povečalo število obiskovalcev. Od leta 1919 do leta 1918 — v 99 letih — je obiskalo Postojnsko jama 526.407 ljudi. Nedvomno so stari zapiski nepopolni, kažejo pa, da se razen bližnjih prebivalcev in nekaterih redkih tujcev drugi ljudje, ki so zanimivi za kraške jame, Krasje, ko so se »civilizirali«, torej ko so jo proučili, da je postala do-

stopnejša, bi človek pričakoval, da se bo število obiskovalcev povečalo. Čeprav so se italijanske oblasti zelo trudile, da bi povečale obisk Postojnske jame, jim to ni uspelo. Največji obisk beležijo leta 1925 s 100.000 obiskovalci, povprečni letni obisk pa je znašal okoli 50.000 obiskovalcev.

Od osvoboditve do lani je Postojnsko jama obiskalo skoraj 800.000 ljudi.

Postojnska jama; Bela dvorana

Največji obisk je bil leta 1949, ko je bilo v njej 197.429 ljudi. Če računamo, da je glavna sezona za obisk jame od meseca aprila do septembra,

nam zadnje številke nazorno povedo, da jo naši narodi zelo cenijo.

V zvezi s Postojnsko jama se mi zdi umestno omeniti tudi tole: V dvih do treh urah si obiskovalci ogleda jama. In potem! Največ jih obsevi v restavraciji, nekateri pa se povzpnejo tudi na bližnji hrib Sovja. Ali ne bi bilo bolje, da bi se obiskovalci jame seznanili in si ogledali še druge številne zanimivosti, ki jih v bližini Postojnske jame najdejo? Predjamska jama je iz starih časov (Erazem Predjamski), je komaj 9 km. Kako bi bili obiskovalci zadovoljni, če bi ga mogli obiskovati? Peš sicer ne, pač pa v avtobusih. Podobno bi veljalo tudi za bližnjo Skočjansko jama, ki po zanimivostih ne zaostaja mnogo za Postojnsko. Medva pa bodo na Komitiju za turizem v Ljubljani le razmišljali, kako bi turistje še bolj zadovoljili?

Vsi obiskovalci Postojnske jame pogrešajo še neko stvar: knjigo o jami. Uprava Kraških jam je na to že zdavnaj mislila. Že letos bodo izdali obširno knjigo »Postojnska jama in druge zanimivosti Krasa«, ki jo je pričel pisati pokojni upravnik Postojnske jame dr. Alfred Serko. Nedvomno bo omenjena knjiga, zlasti ker bo izšla v slovensčini, srbohrvaščini, angleščini, francoščini, nemščini in italijanščini, izpolnila to vrzel. Res je, da obiskovalcem vodniki pripovedujejo o zanimivostih Postojnske jame, vendar njihove besede prej ali slej pozabimo.

Prvi pomladanski dan nam je prinesel nov sneg

Ljubljana, 21. marca.

Začelek pomladi je letos res samo kolebarski. Že v noči od nedelje na ponedeljek smo čutili, da se bližajo dnevom tako imenovanih ekvinokcijskih vzhajev. Vse noč je namreč plaval na vzhajal mrazen veter, vmes pa je bilo. V ponedeljek so se podili po nebu kopasti oblaki, v terek smo imeli vednoma lepo vreme, da smo videli našo z novim snegom pokrite planine. Proti večeru se je jasnilo in postalo precej hladno, ponoči pa je zopet lilo. V sredo zjutraj pa je začelo med drugim snežiti in kmalu se je začel spremeniti v gosto, debele snežinke, ki so zaplesale po zraku kakor sredi zime. Nekaj časa je snežilo tako močno, da je bila Ljubljana kmalu vsa bela. Pozneje so spatle snežinke drobne. Snežilo pa je po malem še vse dopoldne in do bili smo novo neprijetno bronzo.

Popoldne je nehajo snežiti in proti večeru se je nebo večidel zopet jasnilo. Po mestu je sneg že popolnoma skopnel, zunaj, zlasti po hribih, pa je oblezal.

Ob tem času se pri nas navadno že začne delo na polju. Letos pa vse kaže, da se bo pomladna etev nekoliko zakasnila. Zemlja je tako razmočena, da bodo morali kmstovalci počakati z oranjem in sejanjem še nekaj dni tudi potem, ko se bo vreme boljšalo.

Se o lovski družini, ki ne pozna pravil Čudno, da krivca še doslej niso našli

Dne 11. februarja smo objavili v 'Ljudski pravici' dopis 'Lovska družina, ki ne pozna pravil, v katerem smo poročali, da je lovška družina obstrlela dijaka Umetiča in da se lovška družina in ljudska milica za nesrečo prav malo zanimata.

Kmalu nato smo prejeli priložbo poverjenosti za notranje zadeve OLO Krško, češ da je članek neobjektiven in neresen ter namerno klevetava organe poverjenosti. Čez dober mesec se je poverjenostjo ponovno oglasilo. Nič več s trditvijo, da članek ni resen, temveč da smo bili namerno obveščeni o ukrepih, ki jih je podvelo poverjenstvo nasproti lovski družini. Torej je bil članek zlogameren samo zato, ker je bilo v njem napisano: »Ljudska milica se za nesrečo prav malo zanimata. V dopisu pa trdijo, da je bil članek premoale oster proti lovski družini.

Prav te dni pa je zahtevala popravek lovška družina v Krškem, in česar kot prvi po nalogu Lovske zveze in podzveze. Trdijo, da se je lovška družina zanimala za obstrleljega otroka, celo dvakrat je pisala v seljsko bolnišnico in da je otrok sedaj zdrav in da nima nikakršnih posledic. Sicer pa opis dogodka v dopisu, objavljenem v 'Ljudski pravici' približno ustreza resnici.

Kakšna je torej resnica o tem dogodku? Otrok je bil obstrlejen na štinski, kjer teren ni bil nepregleden, možnost streljanja sajca, ki je tekel proti vračajočim se kolonjem, pa sta imela samo dva lova, zato bi bilo kaj lahko ugotoviti, kdo je streljal. Res je, da je poverjenostjo za notranje zadeve zaslišalo vse lovence, to krivca ni našlo in tudi nasproti

PLES OB VODI

Kupci: Ali prodajalec? Prodajalec: Ne, vstopnice za film 'Ples na vodi' — imam jih še nekaj po 50 dinarjev.

Matiija Skander: Nosač

(Nadaljevanje)

Smučji klopotajo v etrmino. Nosači si oprtajjo krošnje. Šestnajstletni Jože hodi prvi za smučarji, ki jim naglo pot zastavita gozd in etrmina. Petnajset ljudi hodi počasi, vztrajno, v vse bolj psovni breg. Peter, Jože in Janez so brez ekornih krpljev. Previdno in rahlo stopajo na stlačen sneg po smučinah. Čez gleženj globoko in včasih do kolen se vdirajo stopinje pod njimi. Če zgreše gaz, se udre v sneg vsa noga. Tedaj je treba krošnje odložiti in se z gorjačo izvleči iz snega. Veje redkih emrek in bukev so negibne v brezvetrni dolini. Od rahlih, toda gostih udarcev sněžni sesteli bukovko listje. Po snegu dree smučji, za njimi tavajo noge nosačev. Sklonjeni pod težka bremena love ravnotežje z rokami. Gledajo za korak predse, ne slišijo šumenja snežink, ne vidijo strmine pred seboj in ne goste megle, v katero se z vsakim korakom vse bolj pogrezajo. Prvi smučarji se za nekaj deset metrov nad zadnjim nosačem, nad Janezom, ki se epet koplje iz globokega snega. Zajeli so jih sunki pekedege vetra. Ne ozirajo se nazaj, iščejo nezametenih sledi svoje prejšnje poti in eklonjeni pod lastna bremena stopajo trdno navzgor. Noge se jim udirajo in smučji zadržujejo v etrmini ostre, dolge dlake nalepljene kože morskega pesa. Kmalu bodo na etmenu, na sedlu pod Kalom. Potem pojde samo še

za ljubljanski grad navzgor, nato pol kilometra po planoti in potem spet v zavetrje pod Kalske police... V eter potetaja z vsakim korakom močnejši. Nosačev ne varujejo več strmine gričev. Na odprti svet pod Kalom se spušča snežni vihar.

Alpinisti se sklonijo k tlom. Nataknejo si rokavice, nadevajo si očala in globoko čez useša ei potegnjeo kučme. S smučmi tipajo ob gričih in etrminah in ei po občutku za smer utirajo pot. Milan spet vse prehti. Velikokrat je že hodil tod. Grozljiv občutek nevarnosti in negotovosti ga vzpodbuja, da bi vse vrgal, da bi bil epet prvi na cilju. Tam sta Marjanca in Metka in vsa ta smečna, drobna dekleta! Na harmonko igrajo, pojejo in smučajo.

Za zadnjim alpinistom stopa do roba elemena Jože. Tesno mu je v vetru in megli. Boji se, da bi zgrešil sled in trdno smučino pod seboj. Toda sedla elemena so v zametih in smučina se vdaja pod težkim korakom. Jože zaostaja in z njim zaostajajo tudi drugi nosači. Zasopli pod etrmino in težo bremen love z odprtimi ustmi epao, ki jo sproti odnaša veter. Tona se vdira s krplji na nogah pod štiridesetimi kilogrami v zamete. Glasno hropče se koplje iz njih in pritava do markacij. Sveže smučine je medtem zametel sneg. Tona se za hip ustavi. Kdo je se za njim? Peter in Janez. S težavo obrne glavo. Ostre enežinke mu bifejo v obraz. Iz mečave pride do njega Peter in globoko eklonjen zagazi po celem. Toda Janeza ni. Janez je brez krpljev. Janez prvič nosi. Če bo

zaostal, ne bo mogel čez sedlo. Tona odloži krošnje ob drog. Pri tleh se splazi do roba, nastavi roke in usta in zakliče v vihar. Ničhe ne odgovori. Toneta mrzlo po ledjih. Pokliče še enkrat in še. Mar ga je prehitel? Ne, saj je že pod robom zaostal. V eter bije ob Kalovo steno in vrtinči snežinke nad slemenom. Kaj pa, če se je vrnil? Že po dolini ni mogel nikamor brez krpljev. Da, najbrž se je vrnil... V eter zavija in nosi sneg od strani v oči. Toda če se je vrnil, je Tona zadnji v vrsti nosačev... Strese ga mraz. Ozre se nazaj, svojih korakov ne vidi več in naokoli je etvomodra stena enega, vetra in megle. Tona se zdrzne. ukriži hrbet in iz oči se mu potoci debela eolza drobnih stopljenih snežink. Da, Janez se je vrnil, sicer bi bil že zdavnaj tu. Vrnil se je v Dom in jutri bo prišel za njimi. Tona zatava proti maršacijam, išče, tipa in nazadnje zagazi do svoje krošnje. Otupa teško breme in se hlastno opoteče za tovariši.

Mladi alpinisti se naglo spuščajo v dolino Lopučenice in še pred mrakom posedejo k peči. Prvi je Milan, zadnji — kakor vedno — Stojan. Čeprav je šbak v kristijanjah na levo, je pustil nosače daleč za seboj. Nazadnje jih je videl onstran sedla. Nočejo mu verjeti, saj voz zanesljivo samo emuk in še to včasih v napačno emer. Marjanca in Metka in Saša, ki je prišla v goste za to noč, hočejo plesati, toda fantje se še pogovarjajo o etrminah, o spretnih zavojih in o poneščerenih kristijanjah. Prijetna utrujenost se razleže po udih. Težak dan je minil... V koči je hrane dovolj za

štirinajset dni, za dvajset čajnikov, mladih alpinistov.

Nosač Tona pride s tovariši k Jerzerom v poznem mraku. Poltretjo uro dolgo pot so gazili sedem ur. Šttrideset kilogramov za etsočak... Tisočak pa dobi samo start nosač, čokati Tona, vsi drugi so princeli manj. Petnajset jih je odšlo na pot, eden pa je omagal in se vrnil. Po mizi razpostavljajo škodellce s čajem in vzvrhane steklenice vina. O tem, ki se je vrnil, o Janezu, ne govore več. Zunaj zavija veter, sneg zasipa zadnje odprtine nad okni. Pod etropom se kadj petrolejka, njen dražljivi, topi vonj napaja tesno, zatohlo sobo. Harmonika zaigra veselo pesem za ples.

Vtem tava nosač Janez sedmo uro proti Kalovemu eedlu. Ne, Janez se ni vrnil. Prigazil je do roba, koder ga je zajel vihar. Petra je izgubil izpred oči. Toda šel je dalje, zvesto za tovariši. V kočjo nosijo hrano. To leto primanjkuje vsega, saj jih je jeseni prehitela zima. On nosi moko. Tudi mleke primanjkuje. In za nič, prav za nič več ni denarja...

Nosač se pogreza vse globlje v mehki, sveži sneg. Prvič hodi s krošnje pozimi po gorah. Toda ve, kje so Jerzera, in pred njim, čisto blizu, so še štirje iz njegove vase, nekaj naprej pa jim gazi pot deset fantov, mladih smučarjev. Sneg nosi na gosto, zato so tod sledi zametene, toda vihar bo pojnjal, na drugi strani slemena je zatliše, tam bo široka, udelana gaz. Nosač se opira posev ob gorjaco, hodi navzgor, nato se spušta navzdol, zdaj zdaj bo v zavetrju pod poli-

cami. Tamka ep mesecni in stare smreke... Spomni se tiete velike ob ovinku, ki ji je veter oddrobil kočati vrh. Pred Janezom se postavlja navpik snežna etena. Nosač jo hoče obiti. Zavija poprek po snežistu...

Bela tema pa je vse bolj gosta in črna. Janez gazi sneg, pogreza se zdaj vnan do gleženjev, zdaj do kolen. Tedaj ep mu zardi, da ni več daleč. Da, v temi se utrnja luč. Zasliši glasove. To eta Tona in Peter. Čakata ga... mar že v Lopučenici, na razpotju? Čakati bi ga res ne bilo treba! Sam zna najti pot. Počtena možaka Kadar se napijeta, eta tečna, izzivata in se posemujeta, nič jima ni prav na njem. Toda v slabem ga nočeta zapustiti... Tedaj kleuce nosač globoko v zamel. Sname krošnje in se koplje iz enega. Ko je spet na trdnem, oprta breme. Pogleda naokoli, prisluhne, glasovi so potihnilii in luči ni več. Zgrešila eta ga in odšla naprej. Najbrž mislita, da ju je prehitel po drugi poti. Prav je tako... toda če ga bosta čakala drugod... Janez pokliče v metež, koder je bila luč. Slišali so ga. Nekdo je v hribu nad njim odgovoril. Da, prav gre! Če bi bil dan, bi že videl sledi in laže bi hodil po zgaženi poti. Janez ve, da se vzpenja eteza iz Lopučenice do Jezer navkreber. Hodi po etrmini in kadar se pobočje nagne, zavije čimprej epet v breg, da bi ne izgubil višine. Tako tava navzgor, nato navzdol in da bi ne zašel, zavpije spet v etrmino... Nosač Janez brede s težkim bremenom na hrbtu v pozno noč, blod v krogu po zametih elemena, pod južno Kalovo steno...

